

APLIKOVANÁ HYDROBIOLOGIE - ČIŠTĚNÍ ODPADNÍCH VOD

Množství splaškových vod závisí na způsobech zásobování domácností vodou, na jejich vybavení a na způsobech nakládání s odpadními vodami

tzv. **specifická spotřeba vody** (množství odpadních vod)
v obcích do 50 obyvatel – 80 až 100 l/os. a den
v obcích do 200 obyvatel – 100 až 120 l/os. a den
v obcích do 500 obyvatel – 120 až 130 l/os. a den

Znečištění komunálních vod

- Hrubě rozptýlené látky
  - Jemně rozptýlené usaditelné látky
  - Jemně rozptýlené obtížně usaditelné a neusaditelné látky a rozpuštěné látky
-
- Organické látky (BSK vs CHSK)
  - Sloučeniny dusíku
  - Sloučeniny fosforu

Populační ekvivalent, resp. ekvivalentní počet obyvatel:

$$E = \text{BSK}_5 \cdot Q / 60,$$

kde hodnota BSK je v g/m^3 , $Q = \text{spotřeba vody } (\text{m}^3) \text{ za den}$, $60 = \text{specifické množství}$

Populační ekvivalent je množství znečištění, které je stejné, jako znečištění tohoto druhu produkované denně jednou osobou.

BSK ₅	- 60 g na obyvatele a den
NL	- 55 g na obyvatele a den
Ncelk.	- 12 g na obyvatele a den
Pcelk.	- 1.55 g na obyvatele a den

Obvykle bývá nižší

BSK₅ : CHSK - poměrné zastoupení rozložitelných látek

> 0.5 - obsahuje organické látky převážně biologicky rozložitelné

odpadní vody ze škrobáren (0.57), droždářen (0.64) a cukrovarů (0.70)

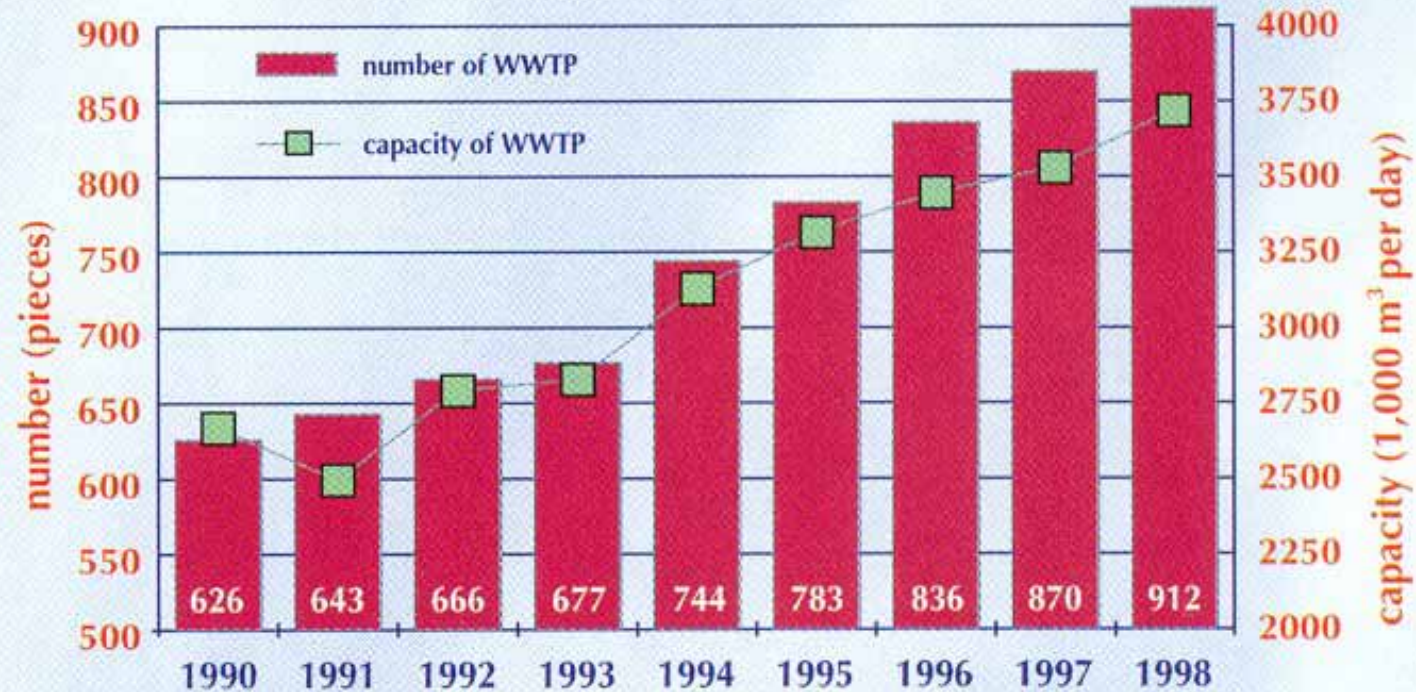
% obyvatel připojených na kanalizační systém (2000)

~ 24 000 km kanalizací,
651 000 domovních
připojení

Vývoj počtu městských ČOV a jejich kapacity

Municipal waste water treatment plants

+ 1600 dalších
ČOV

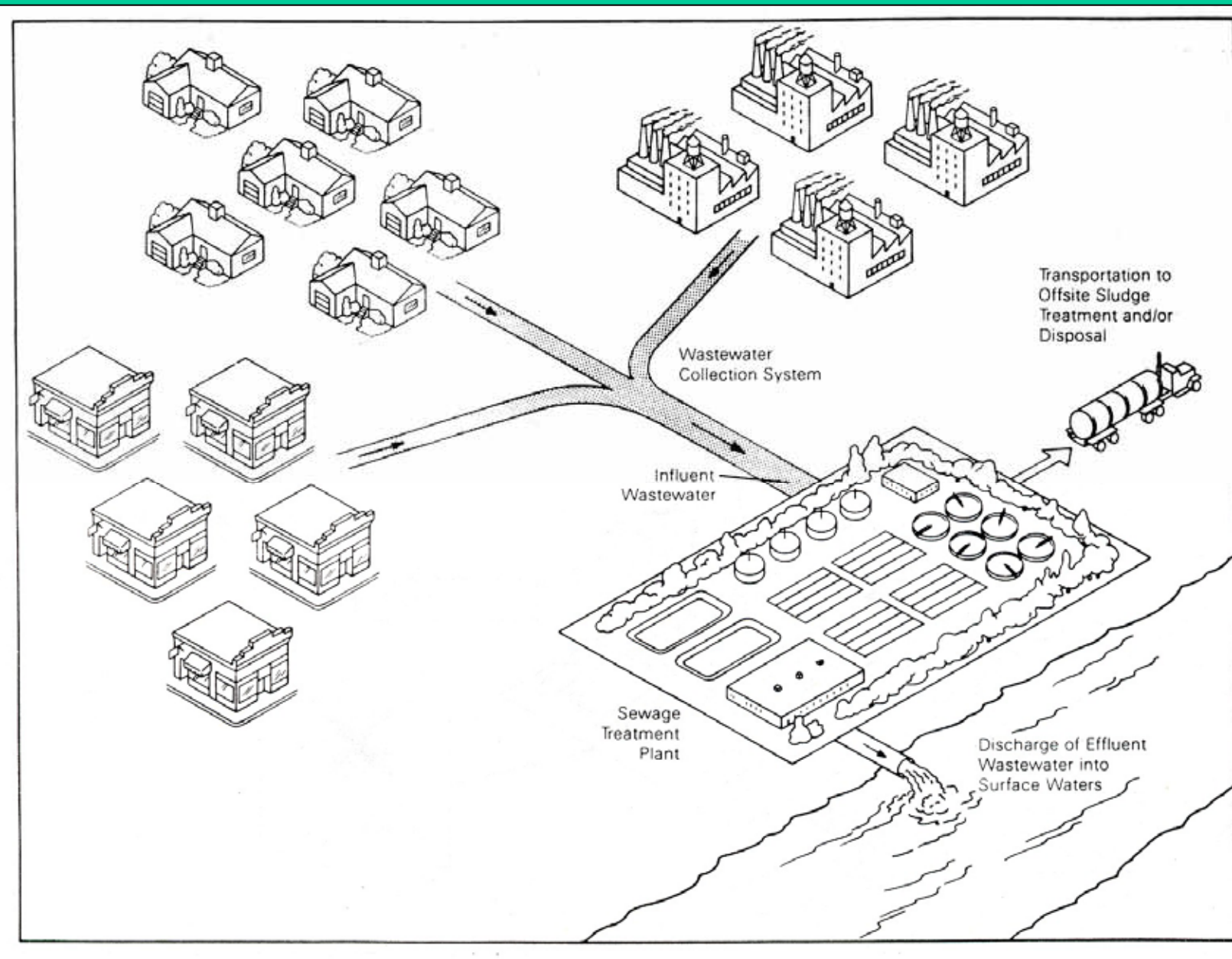
Nařízení vlády ČR č. 171/92 Sb., kterým se stanoví ukazatele přípustného stupně znečištění vod. Závazné hodnoty zbytkového znečištění v mg/l do roku 2005 (EO – ekvivalentní obyvatel; NL – nerozpuštěné látky)

Počet EO	BSK ₅	CHSK _{Cr}	NL
do 50 EO (do 3 kg/d)	80	-	65
do 500 EO (do 30 kg/d)	60	-	55
do 5000 EO (do 300 kg/d)	50	170	45

Počty mikroorganismů běžně nalézaných v nečištěných
splaškových vodách

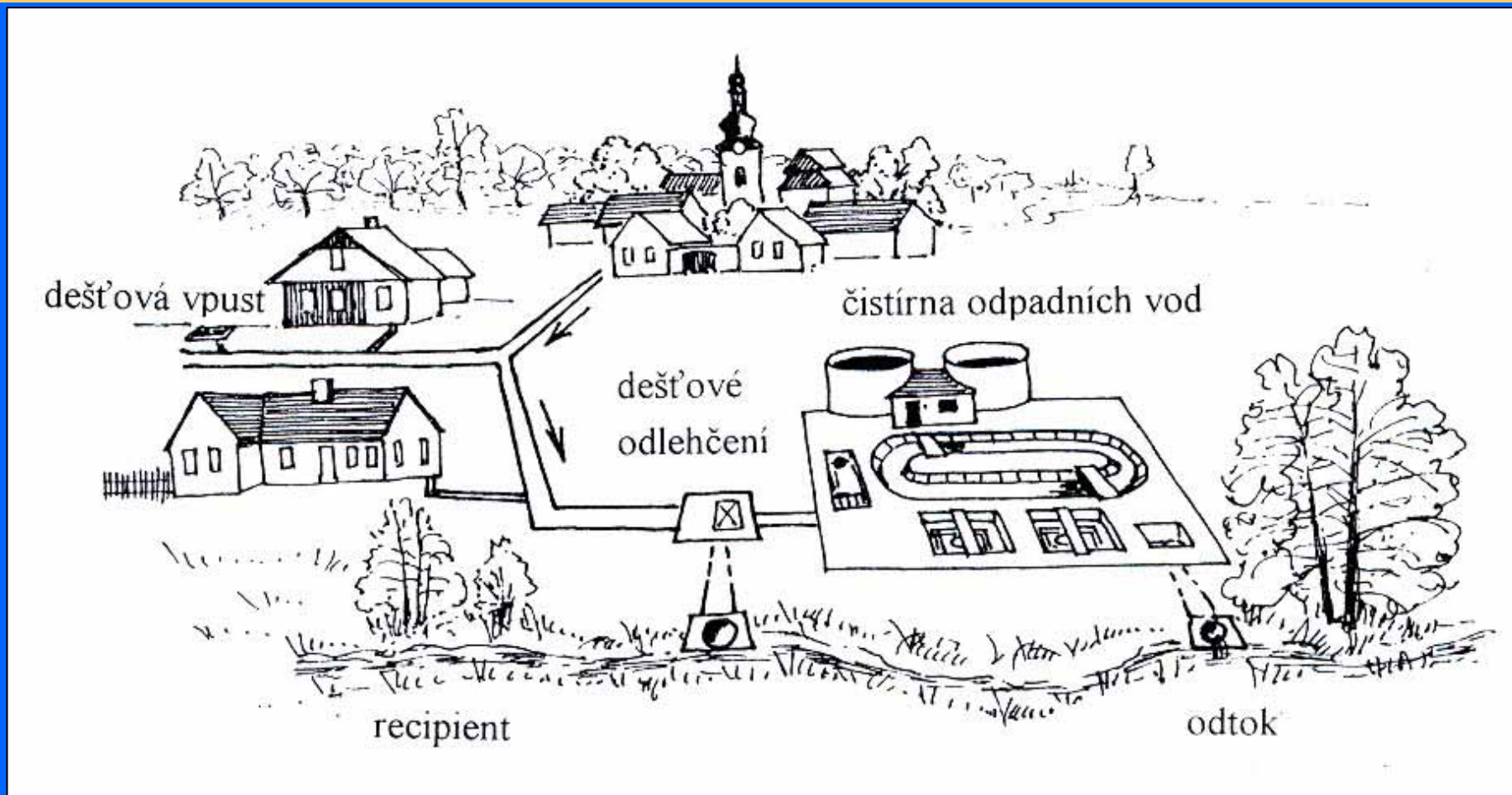
Organismus	Koncentrace (v 1 ml)
Celkové koliformní	10^5 - 10^6
Fekálně koliformní	10^4 - 10^5
Fekální streptokoky	10^3 - 10^4
Enterokoky	10^2 - 10^3
<i>Shigella</i>	Přítomná
<i>Salmonella</i>	10^0 - 10^2
<i>Clostridium perfringens</i>	10^1 - 10^3
<i>Giardia</i> cysty	10^{-1} - 10^2
<i>Cryptosporidium</i> cysty	10^{-1} - 10^1
Helminthes vajíčka	10^{-2} - 10^1
Enteroviry	10^1 - 10^2

Centralizovaný systém odvádění a čištění odpadních vod

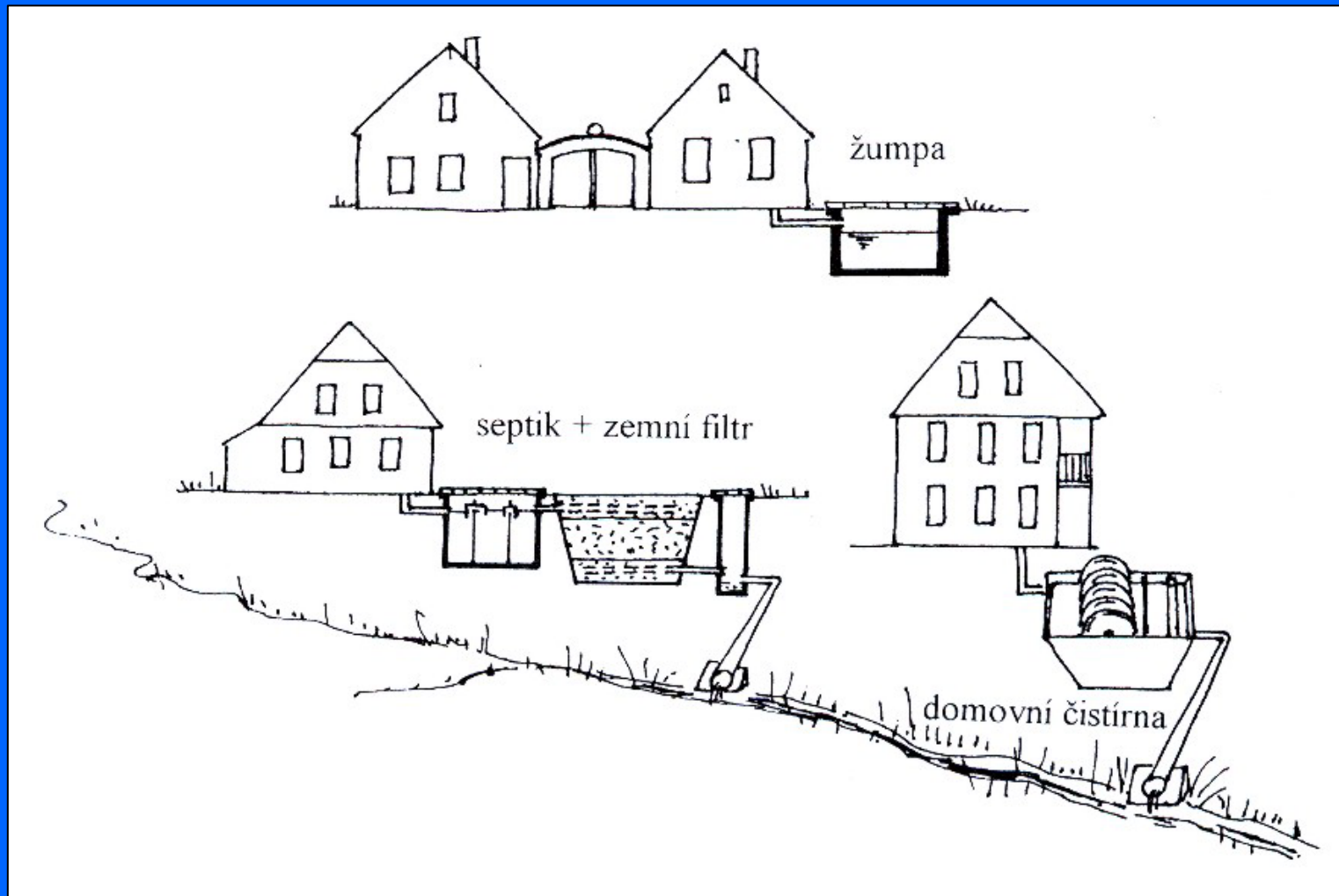

Centralizovaný systém nakládání s odpadními vodami s jednotnou kanalizací

Decentralizovaný systém nakládání s odpadními vodami

Biologické čištění odpadních vod

Biologické čištění = pouze voda obsahující látky schopné biochemického rozkladu = BSK

Principem je využití odpadní vody jako substrátu pro růst biomasy o vysoké koncentraci, ale nízké růstové rychlosti, případně sorpce nerozložitelných látek

Jde o napodobení, usměrnění a zintenzivnění přirozených rozkladných procesů a pochodů samočištění, které se vyskytují v půdním a vodním prostředí.

Čistírenská praxe dává přednost aerobním pochodům $\Rightarrow$ rychlejší rozklad znečišťujících látek (BSK), nevýhodou je aplikace pouze na čištění odpadních vod s menším zatížením.

Přírodní způsoby čištění

Čištění probíhá v přirozených podmínkách

Umělé způsoby čištění

Čištění probíhá v uměle vytvořených podmínkách

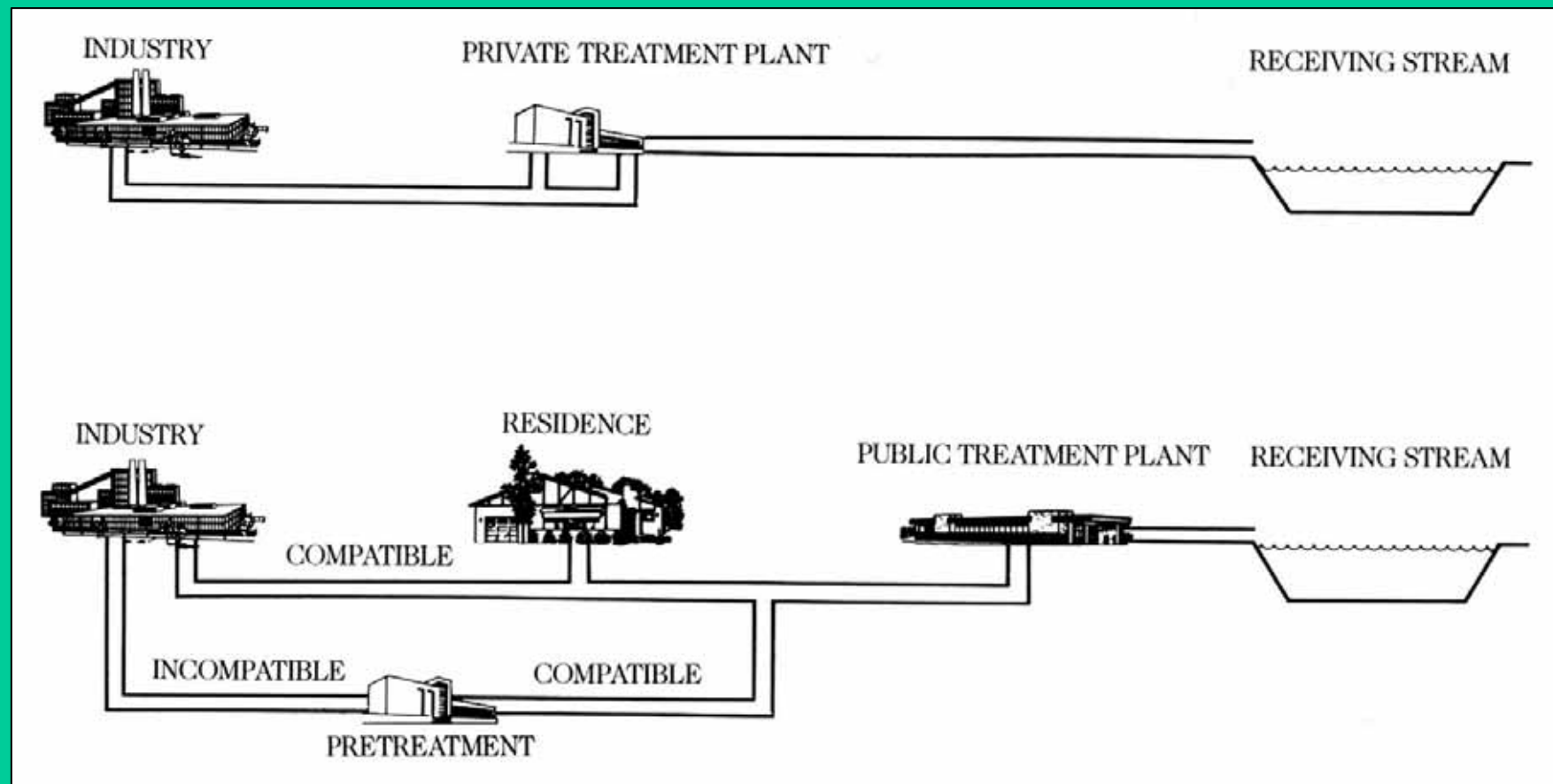
Městské (konvenční) čistírny odpadních vod

Hlavním cílem je odstranění organických látek (BSK), obsažených v komunálních (splaškových) odpadních vodách.

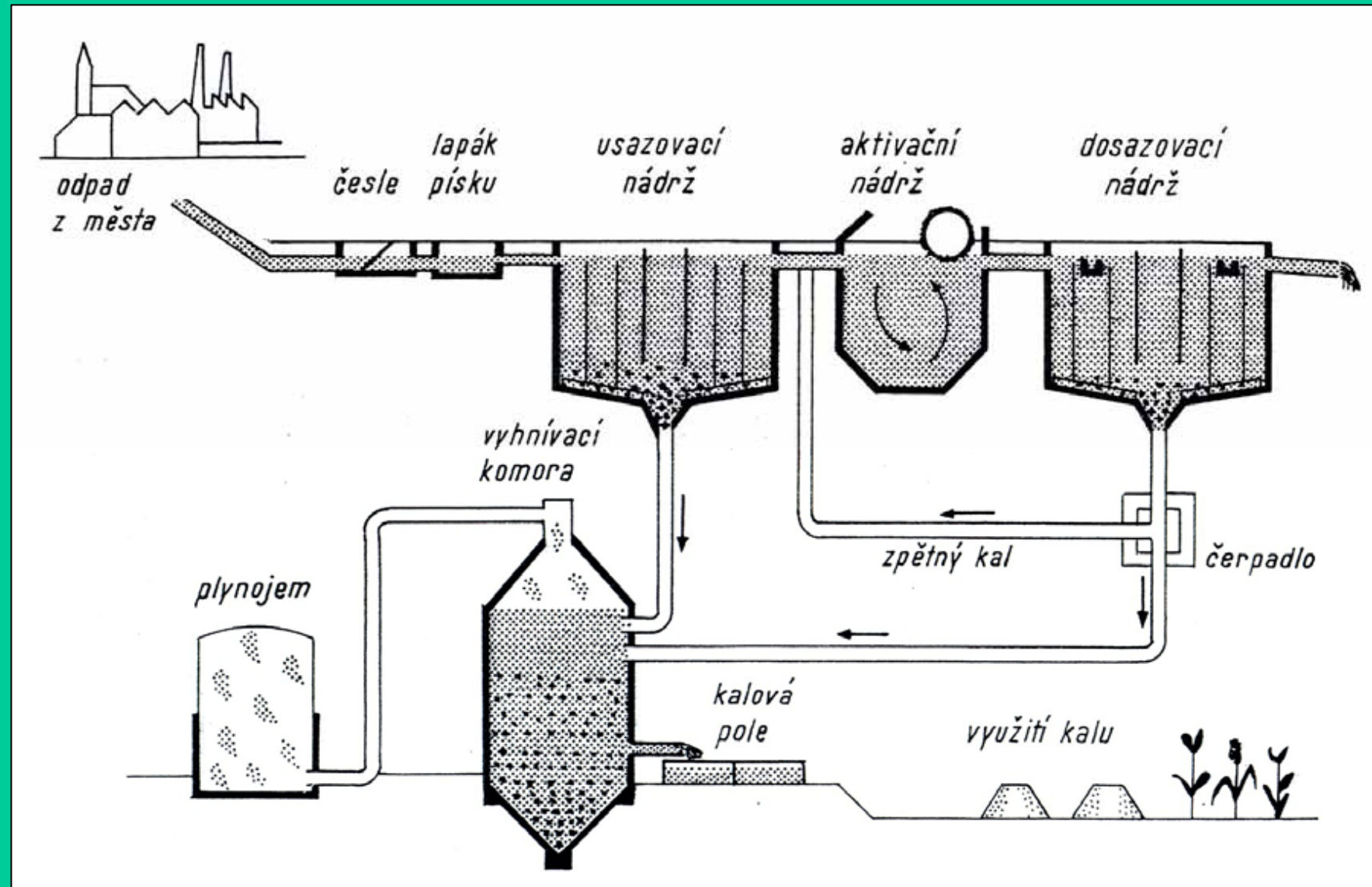
Zařízení pro odstraňování organických látek v odpadní vodě

Látky v odpadní vodě	Zařízení na čistírně
• Hrubé plovoucí nečistoty: kusy dřeva, hadry apod.	⇒ Hrubé česle (mezery mezi česlicemi 5-10 cm)
• Menší plovoucí nečistoty: zbytky zeleniny a ovoce	⇒ Jemné česle (mezery mezi česlicemi 1-3 cm)
• Písek, škvára sunut po dně stoky	⇒ Lapač písku
• Jemný organický kal	⇒ Sedimentační (usazovací) nádrž
• Tuky	⇒ Lapač tuků
• Rozpuštěné organické látky	⇒ Biologický stupeň čistírny

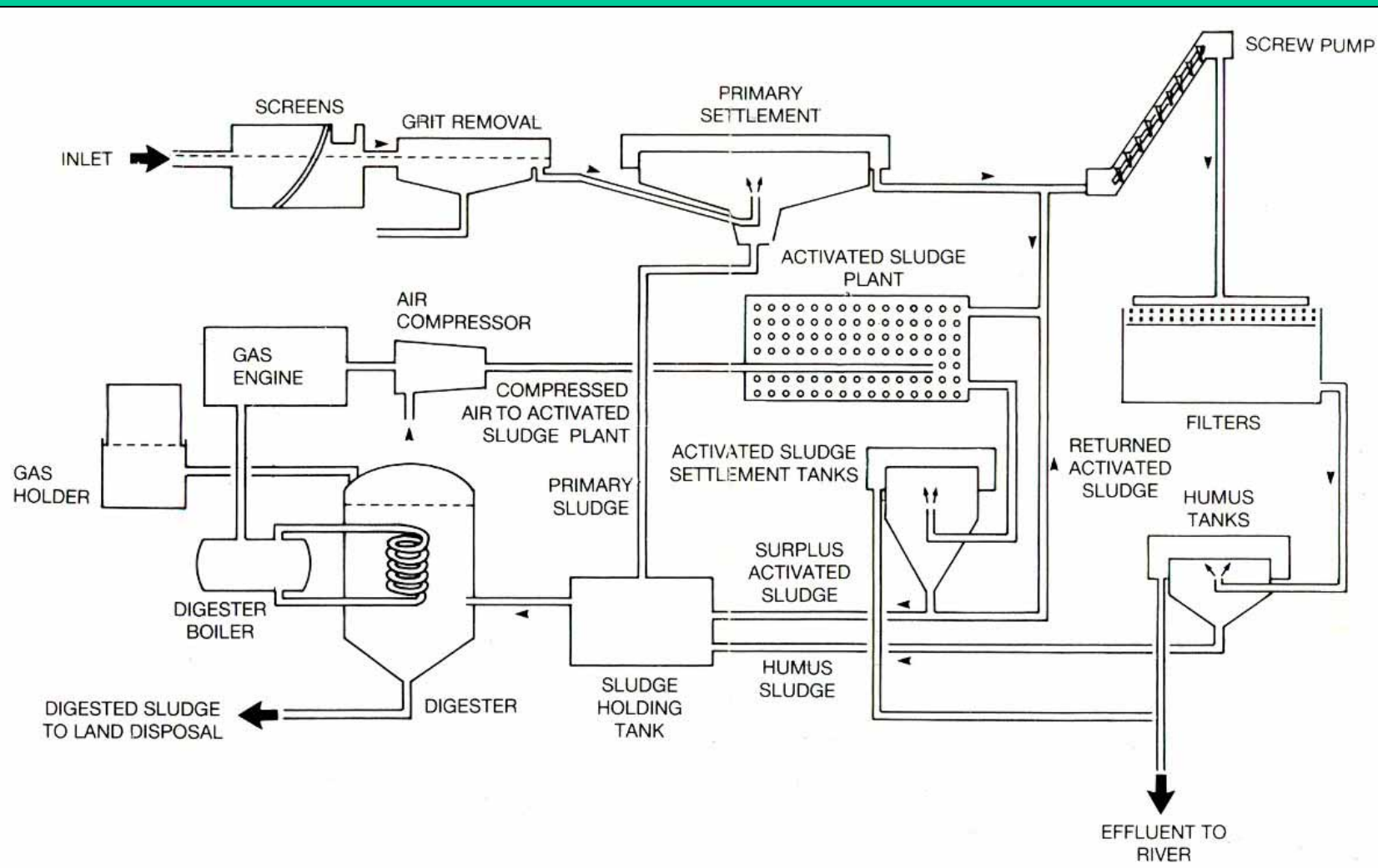
Napojení průmyslových ČOV na systém městské ČOV

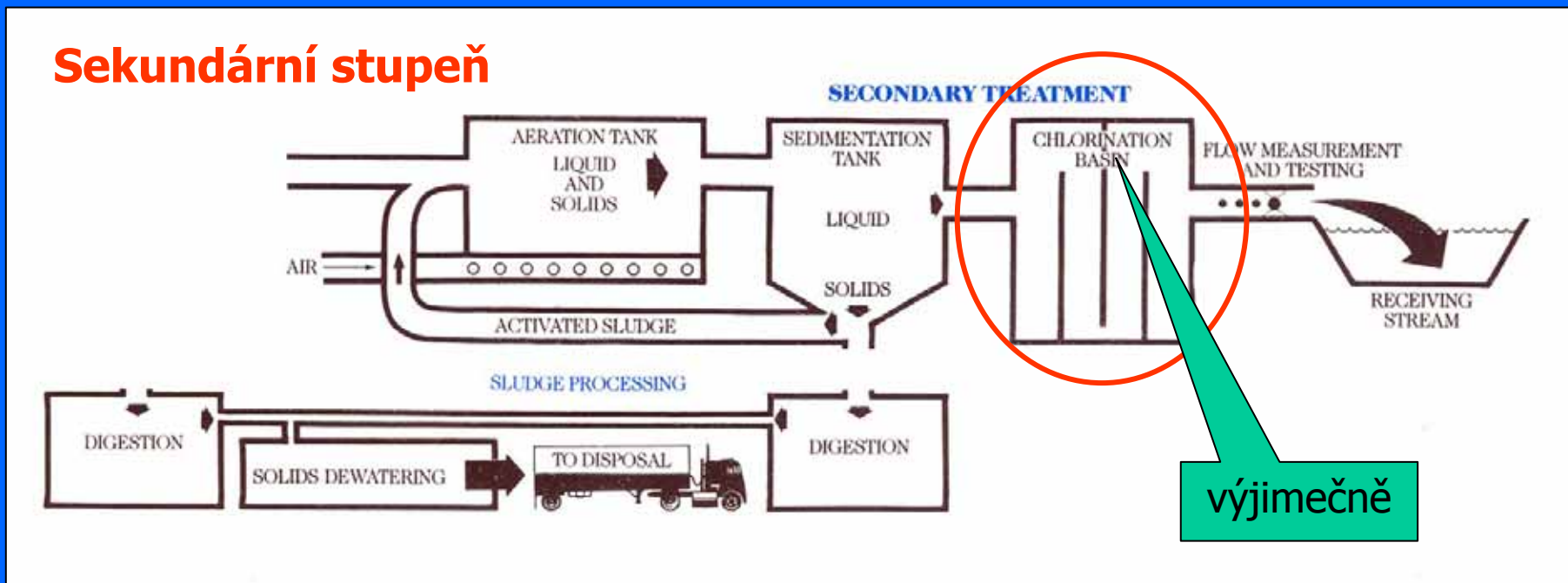
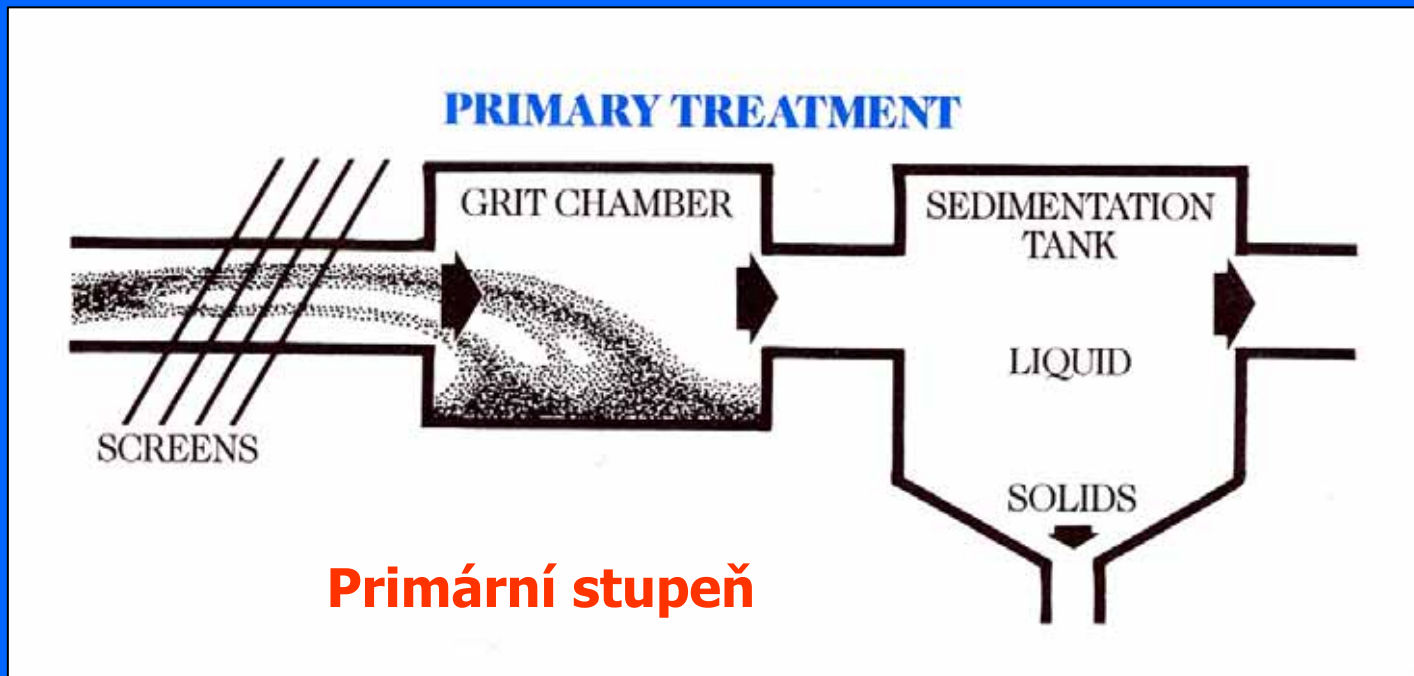

Schema městské čistírny odpadních vod

Čistírna odpadních vod

Mechanické česle

Strojně stírané česle

Usazovací nádrž

Primární stupeň
ČOV

ČOV Olomouc

Aktivace

Dosazovací
nádrže

Stabilizační nádrže
aktivovaného kalu

Redukce znečištěnin v odpadní vodě na různých stupních konvenční ČOV

Stupeň	Odstranění (%)		
	Suspendované látky	BOD	Koliformní bakterie
Primární sedimentace	40-95	30-35	40-75
Biologický filtr	20-90	60-95	85-95
Aktivace	70-97	70-96	95-99

Skrápěné biofiltry

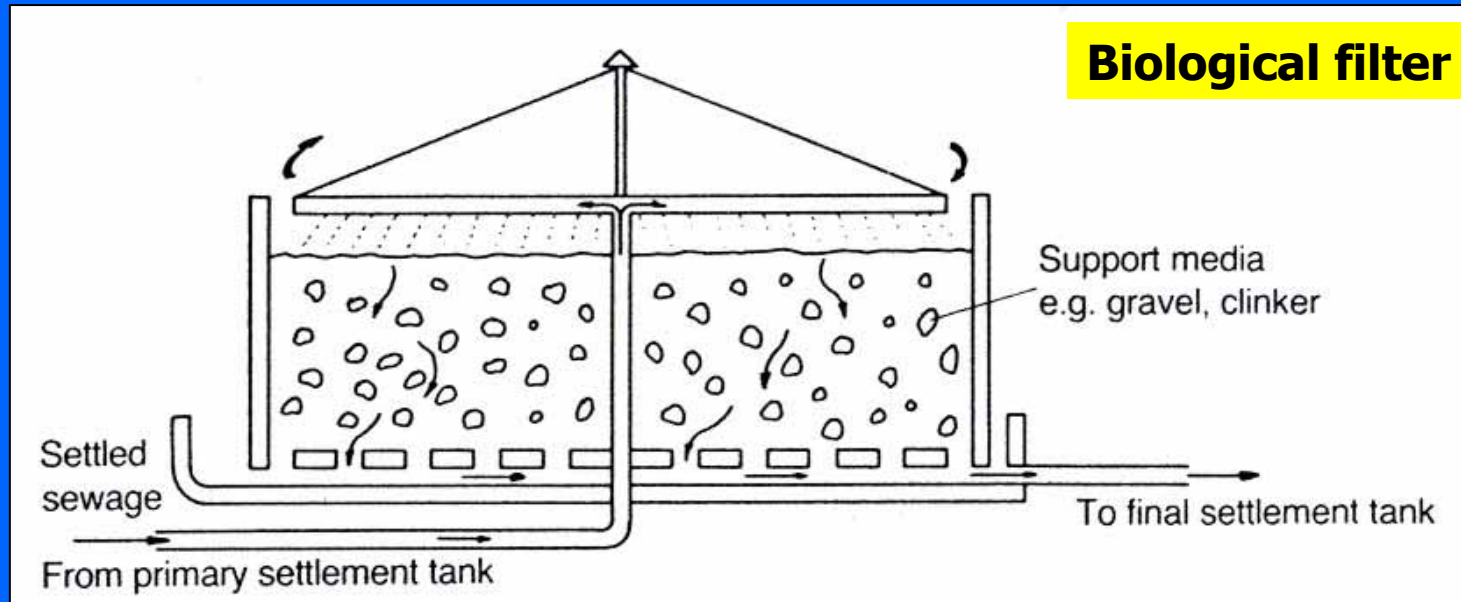
Segnerovo kolo

směsná kultura v
biofilmových reaktorech

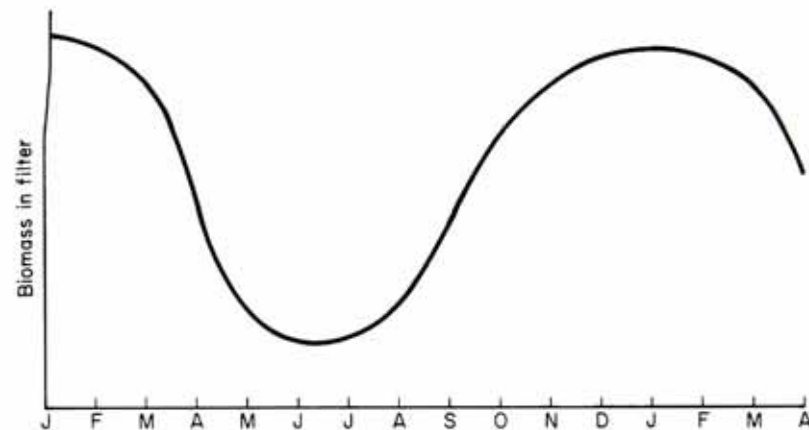

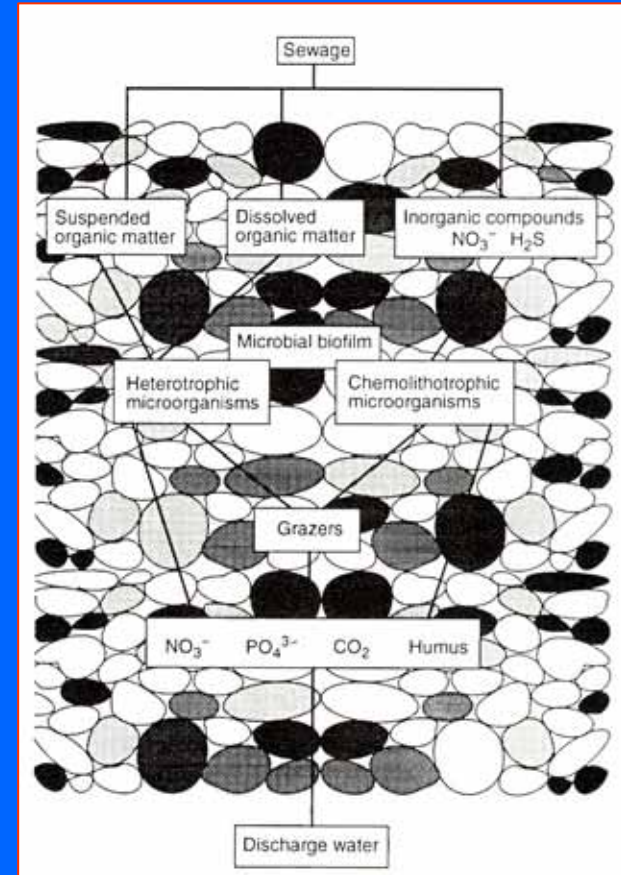
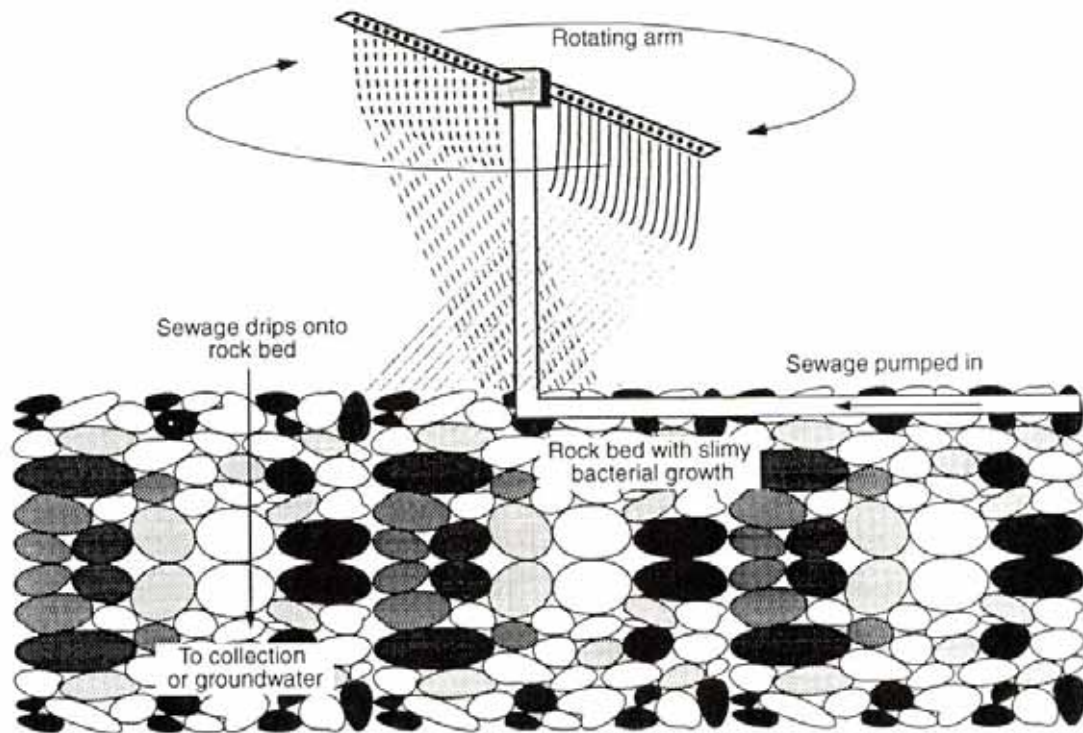
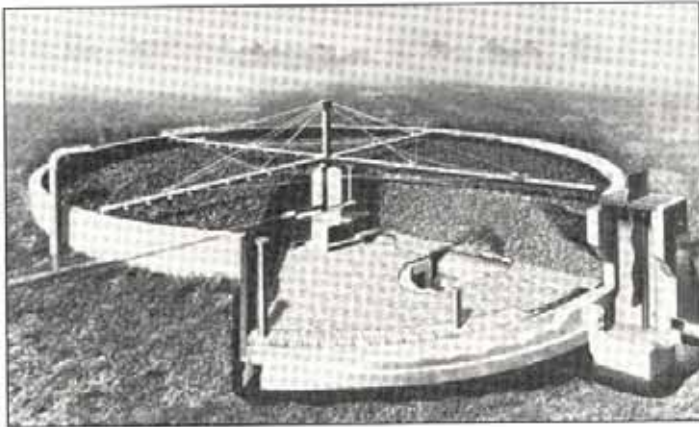
Povrchová blána

Biological filter

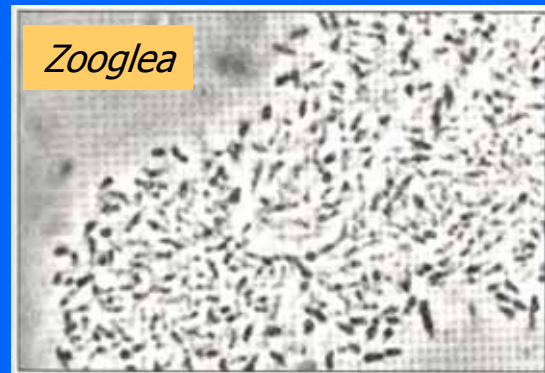

Sezónní vývoj biomasy

Zooglea

Oživení skrápěných biofiltrů

Sladká (1965); Sládeček et al. 1996)

Mikromycety

Fusarium aquaeductum

Aspergillus

Penicillium

Fusarium

Alternaria

Cladosporium

Sepedonium

Trichoderma

Mucor

Rhizopus

Sinice

Oscillatoria limosa

Phormidium autumnale

Pseudanabaena catenata

Bezobratlí

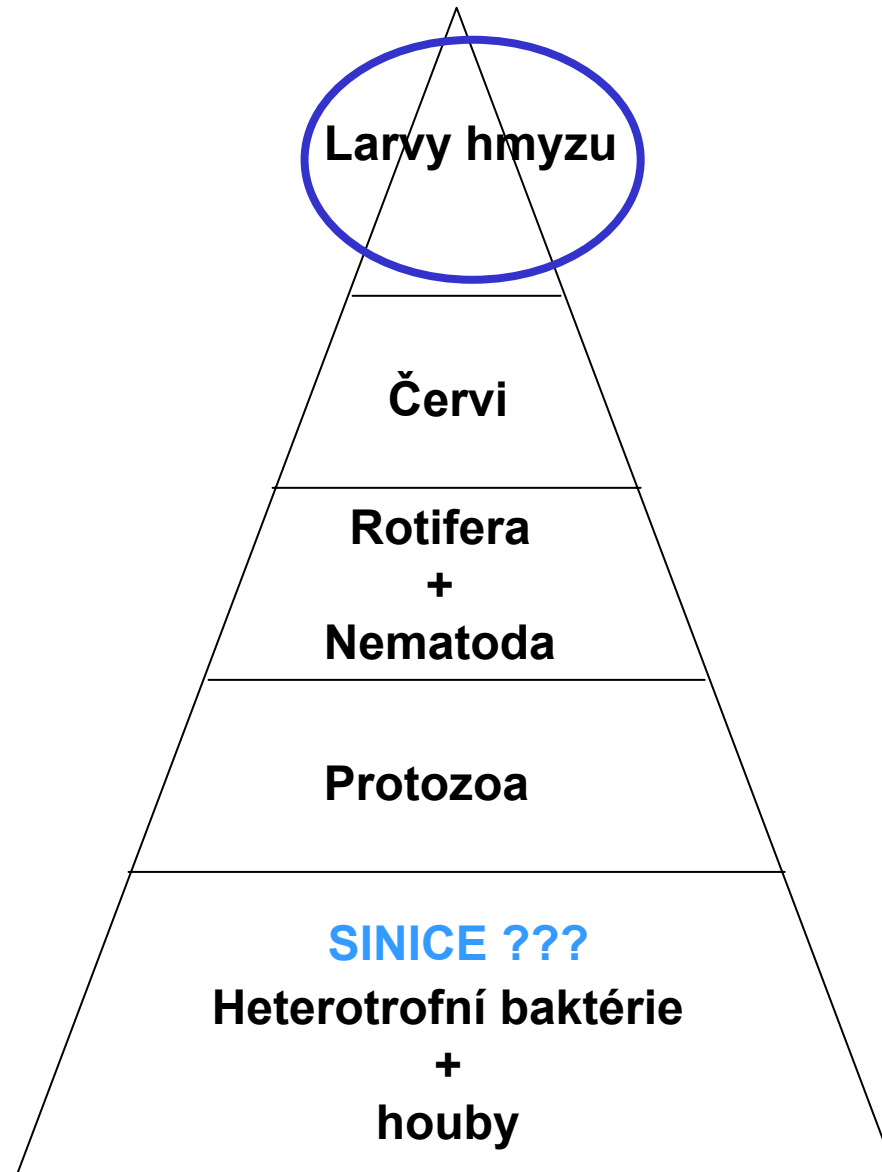
Nematoda

Oligochaeta

Rotifera

Insecta

BIOFILTR ČOV

Psychoda alternata

Rotační biodisky (biodiskové reaktory)

↪ princip skrápěných biofiltrů = přisedlé biofilmové společenstvo

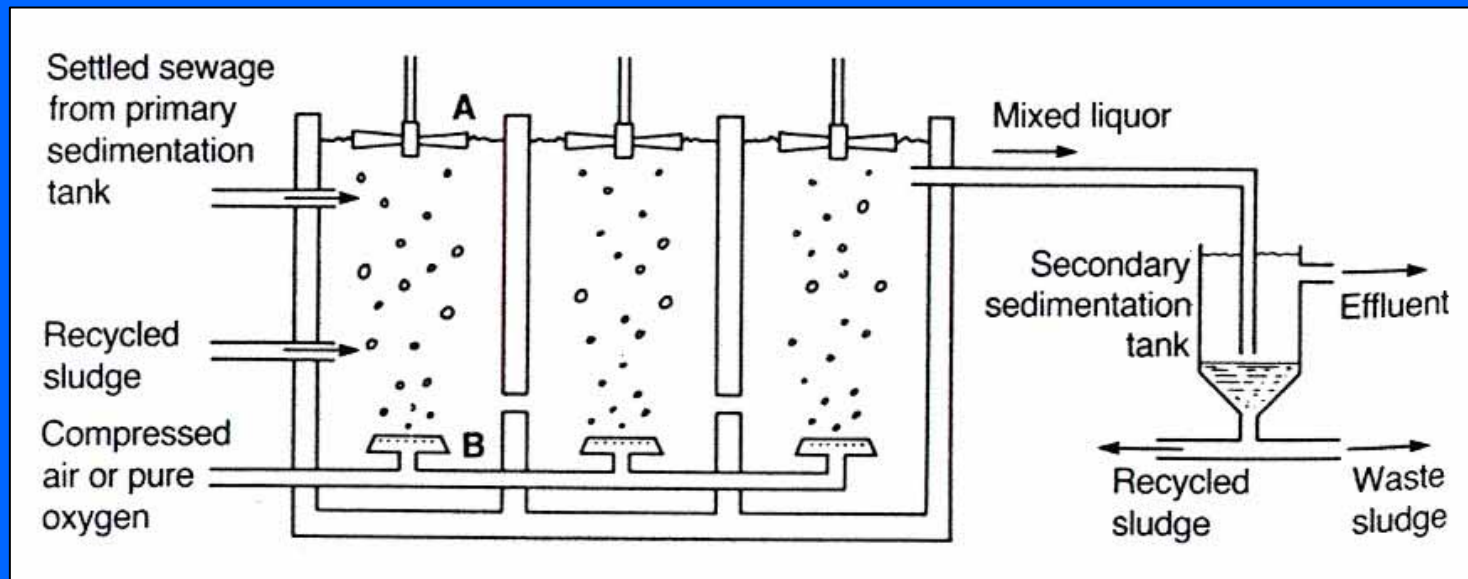
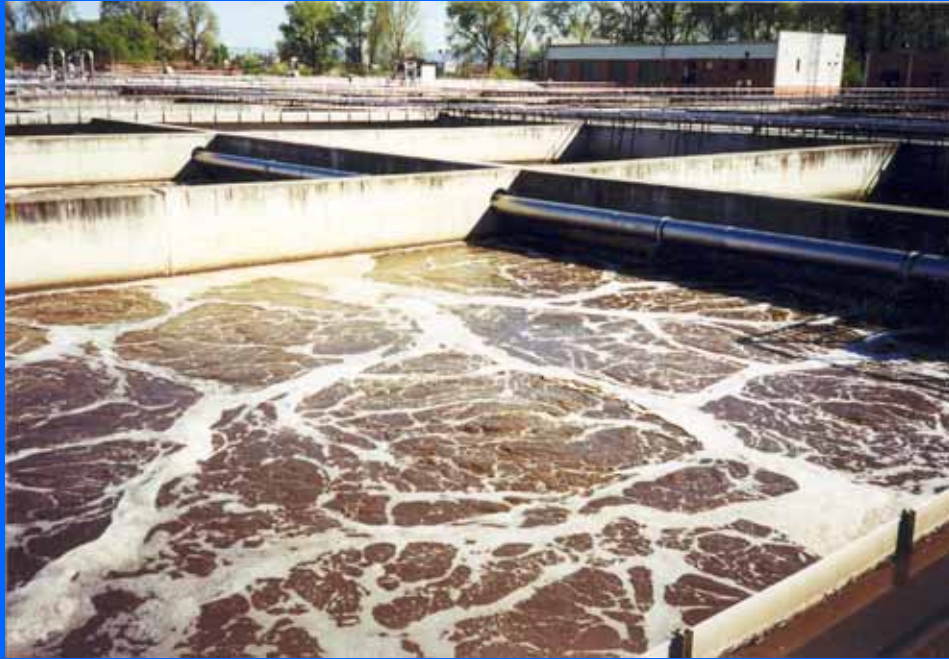

Čistírna pro malé zdroje znečištění (2-12 EO;
rodinné domky, drobné provozovny, penzióny, bistra,
rekreační objekty)

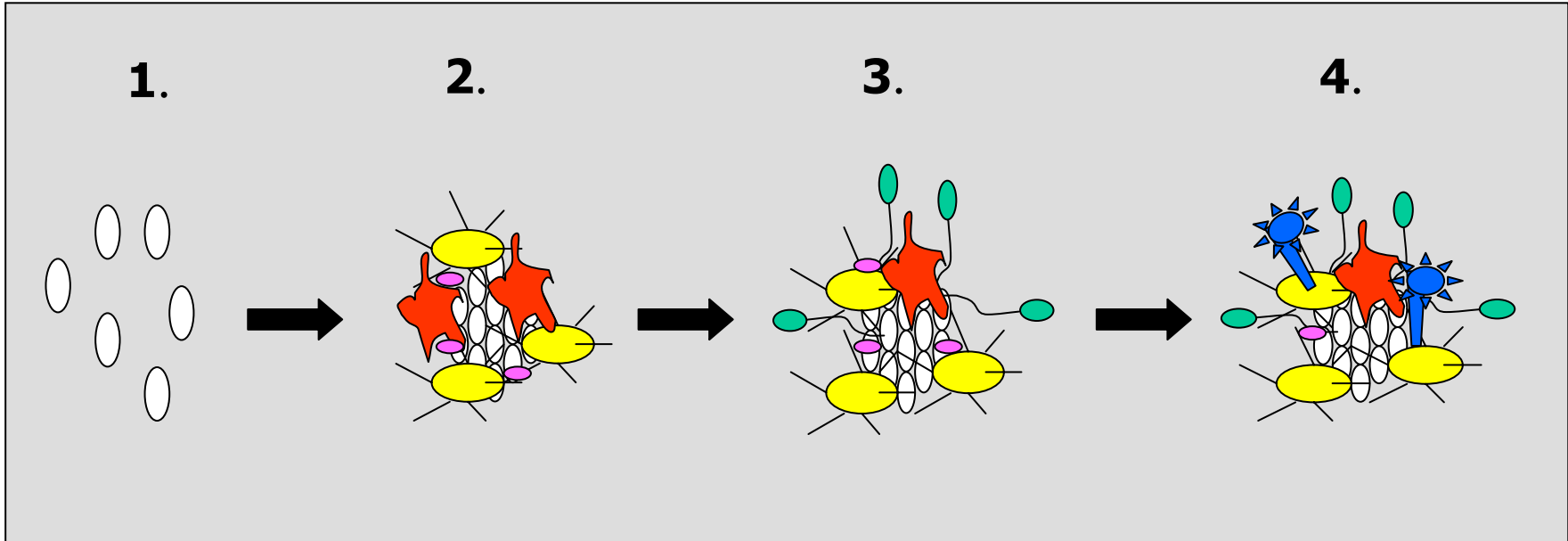
Aktivace

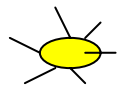
Aerobní čištění směsnou kulturou ve vzosu

Fáze vzniku vločky aktivovaného kalu

○ bakterie

Volně žijící nálevníci

stopkatí nálevníci

● bezbarví bičíkovci

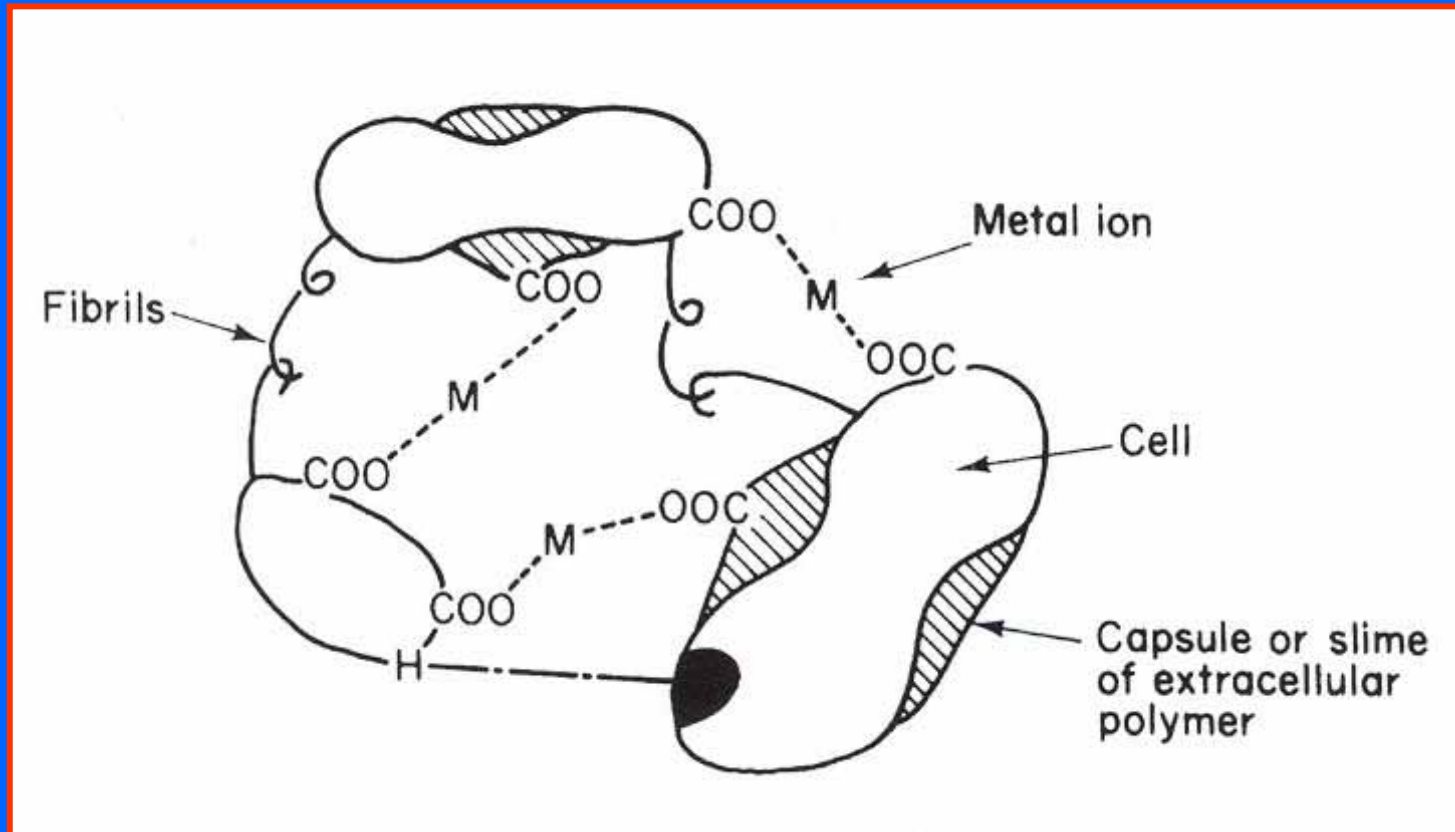

měňavky

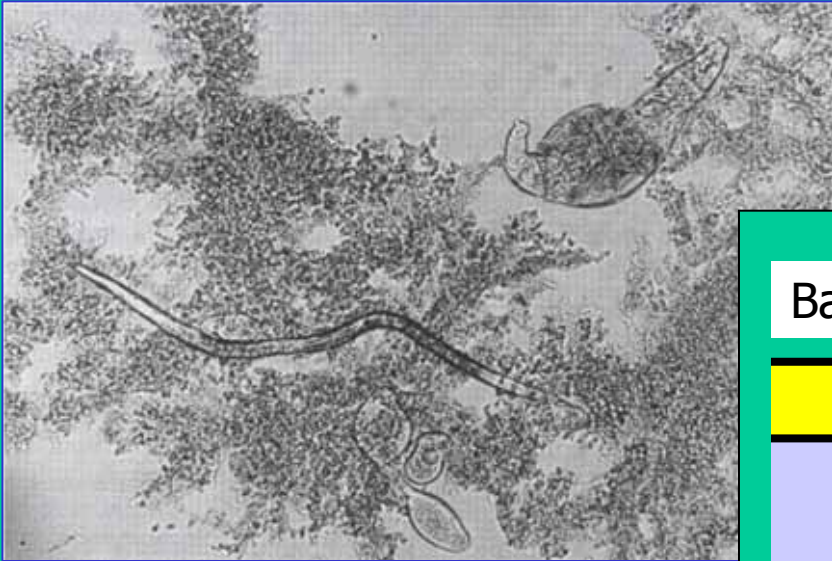
vířníci

Schema pravděpodobné struktury vločky

Typická vložka aktivovaného kalu

Bytnění kalu

= velký objem pro usazení

Nadměrný rozvoj vláknitých organismů (*Sphaerotilus* apod.)

Bakteriální rody vyskytující se v aktivovaném kalu

Dominantní rody

Akcesorické rody

Zooglea

Aeromonas

Pseudomonas

Aerobacter

Commomonas

Micrococcus

Flavobacterium

Spirillum

Alcaligenes

Acinetobacter

Brevibacterium

Gluconobacter

Bacillus

Cytophaga

Achromobacter

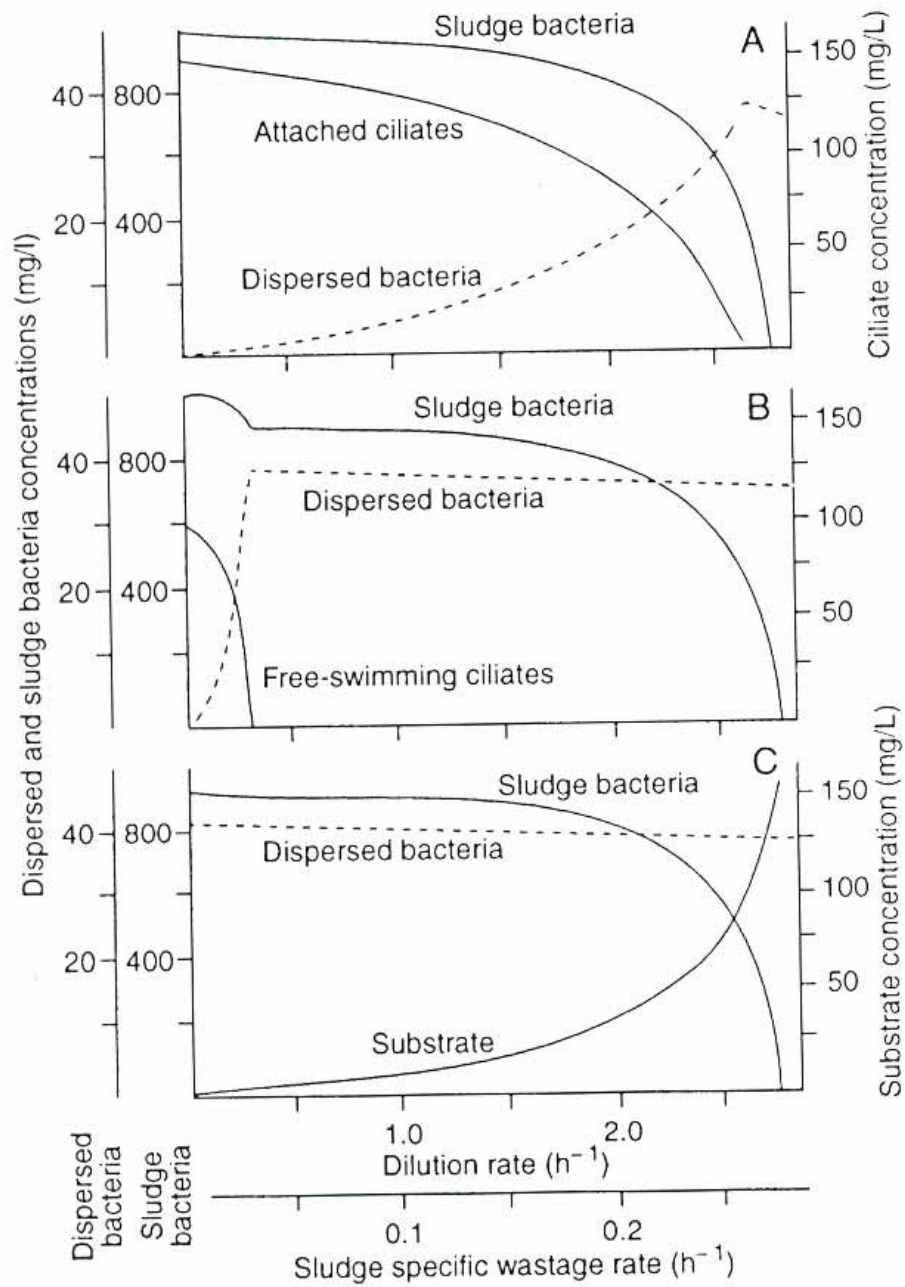
Hyphomicrobium

Corynebacterium

Sphaerotilus

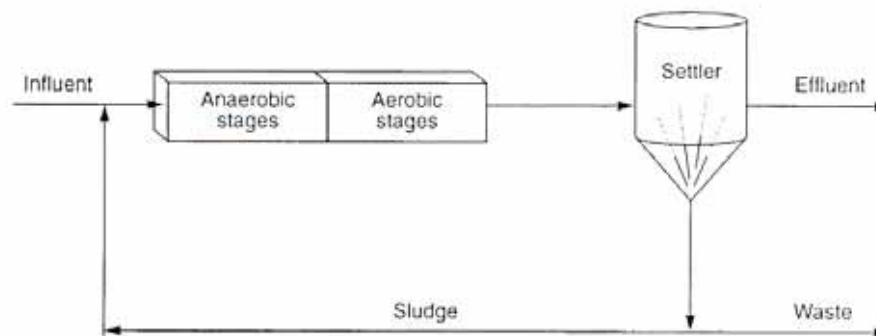
Vliv nálevníků na kvalitu odtoku z aktivačního systému

Parametry výtoku	Absence nálevníků	Přítomnost nálevníků
Celkové BSK (mg.l ⁻¹)	53-70	7-24
Rozpuštěné BSK (mg.l ⁻¹)	30-35	3-9
Suspendované látky (mg.l ⁻¹)	86-118	26-34
Počet kultiv. bakterií (10 ⁶ .ml ⁻¹)	160	1-9

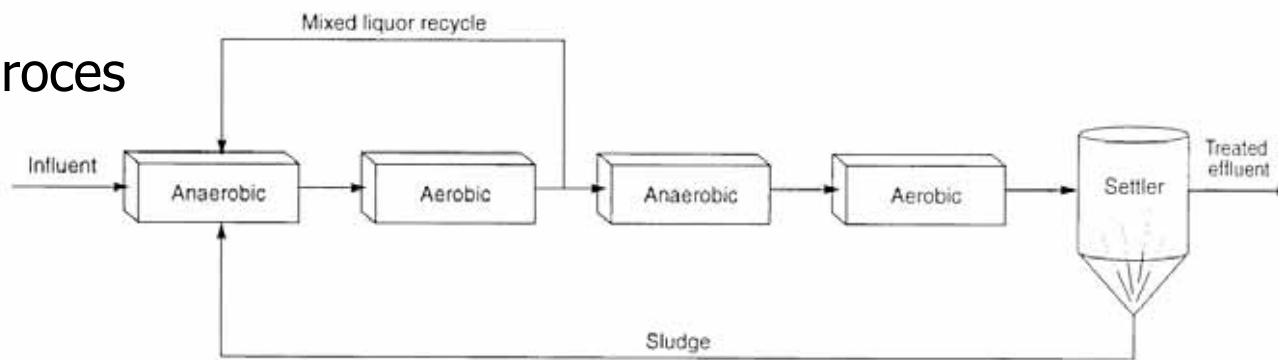

Modifikovaný aktivační proces s odtraňováním fosforu z odpadní vody

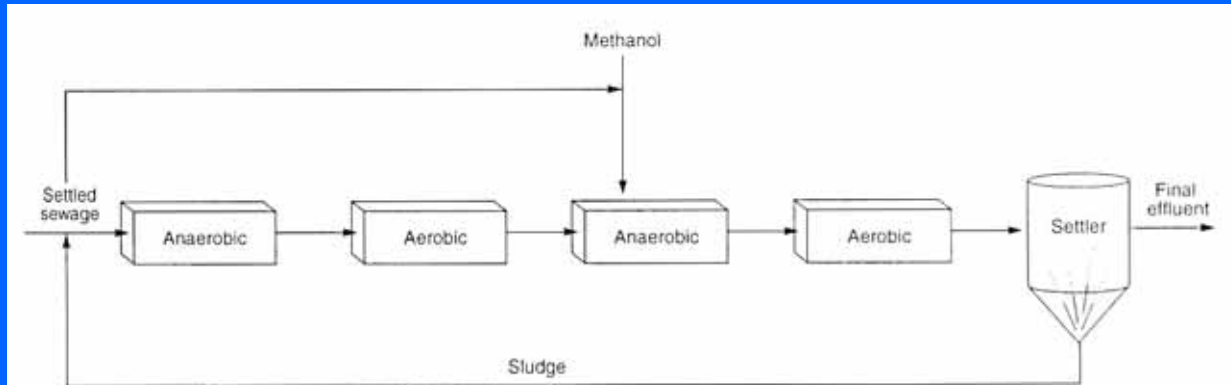
A/O proces

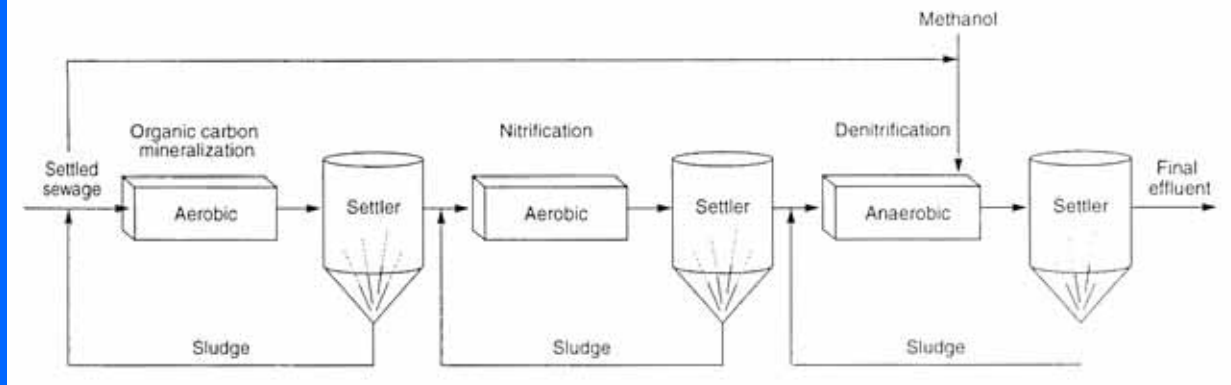
Bardenpho proces

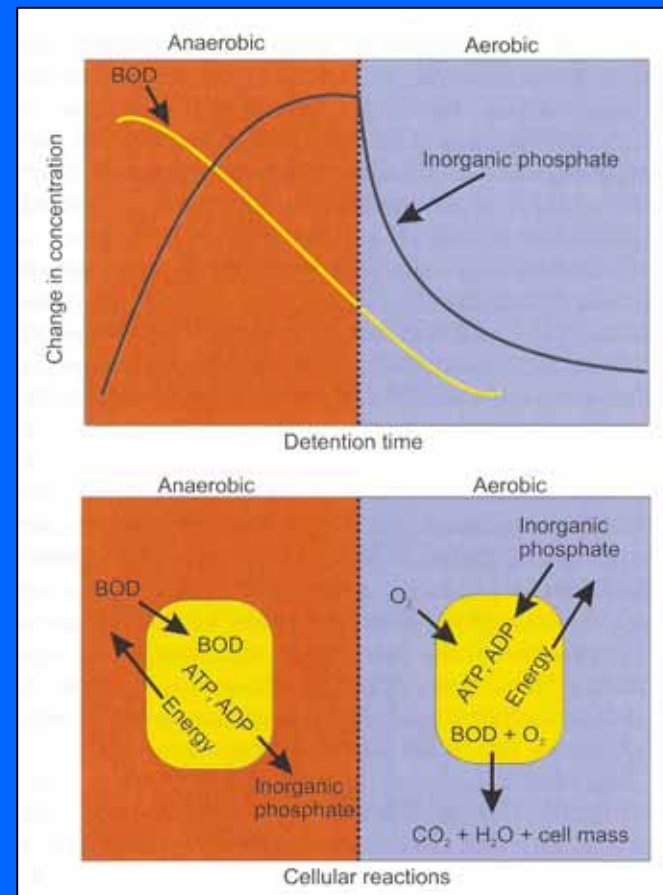
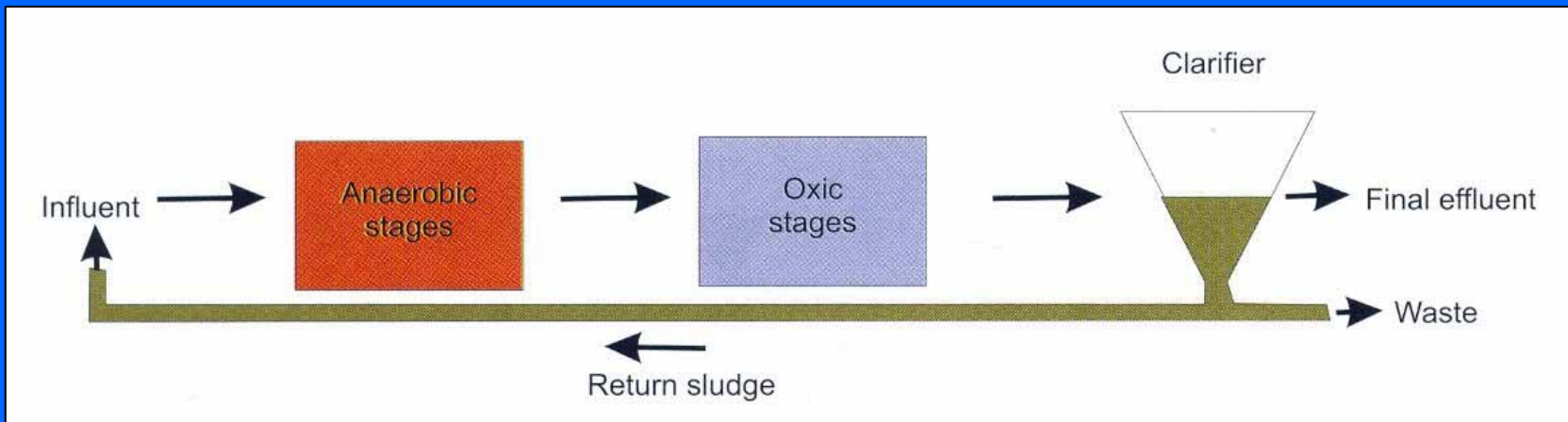
Různé způsoby uspořádání aktivačního procesu zahrnujícího aerobní a anaerobní čištění pro odstraňování dusíku a redukci BSK

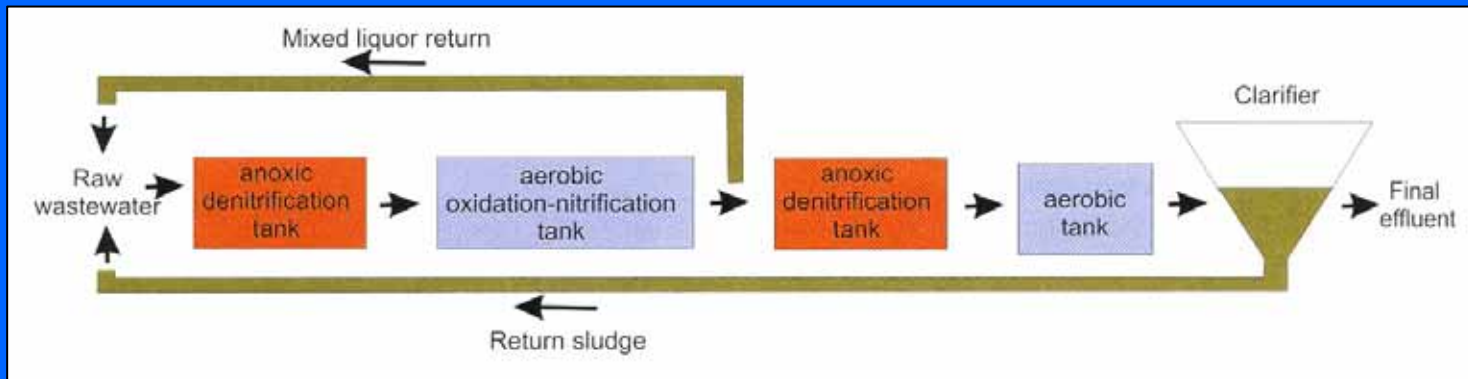
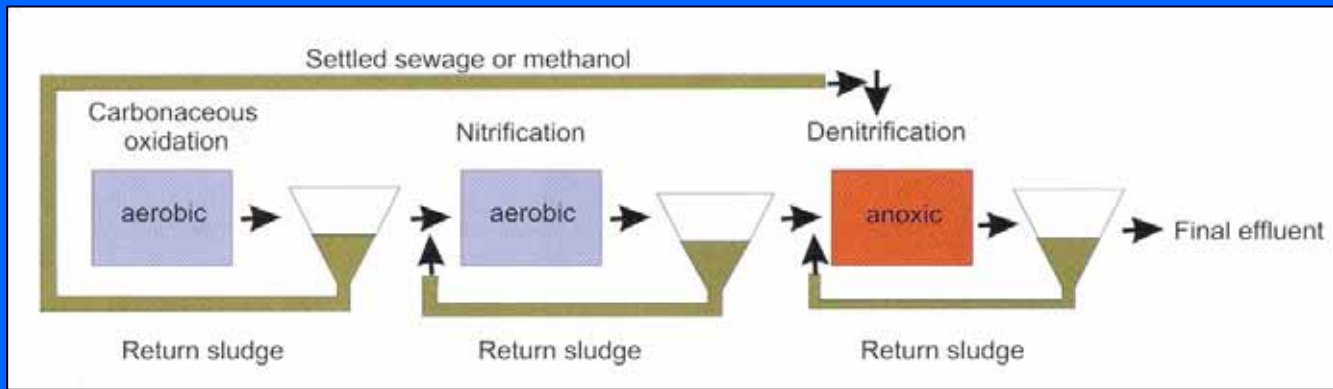
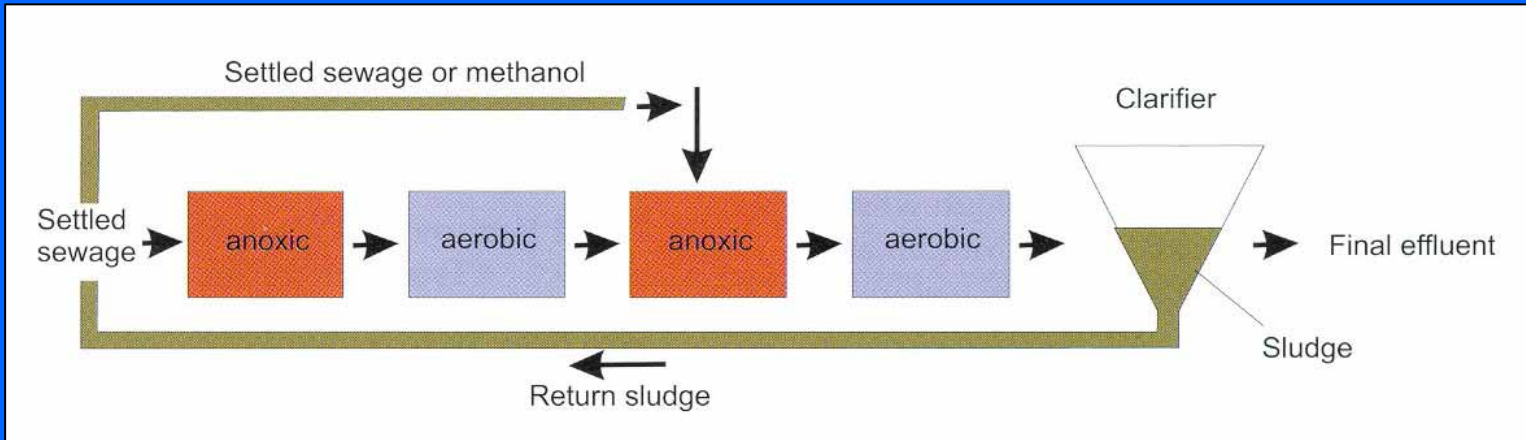

Jednoduchý systém se sérií anaerobních a aerobních nádrží

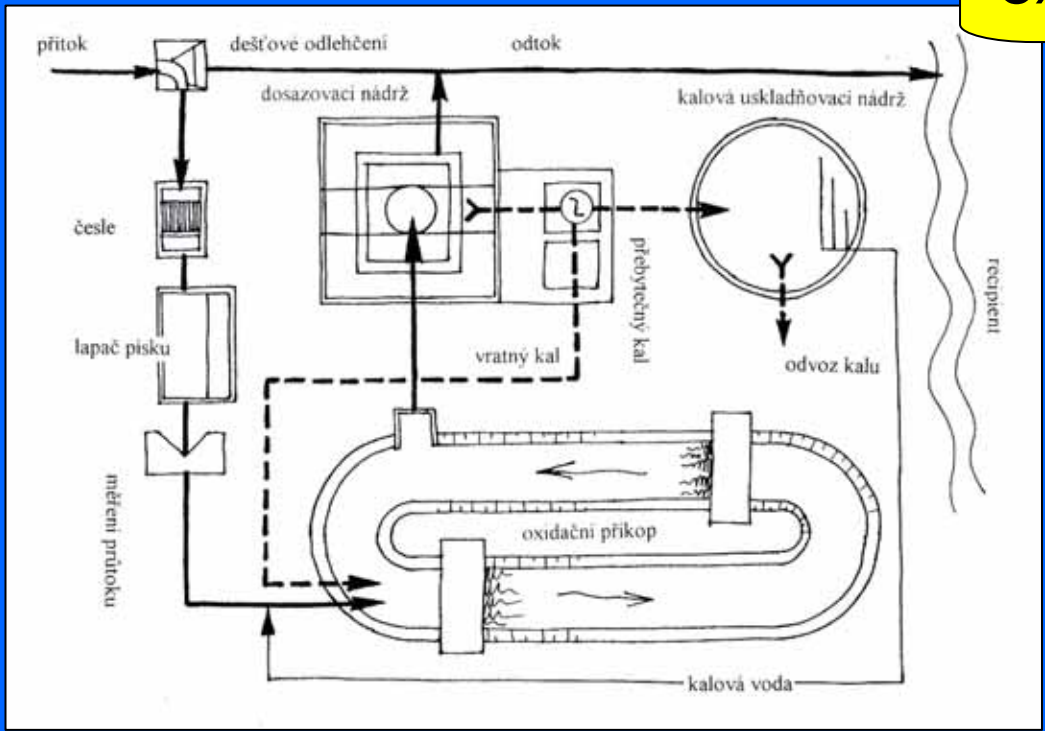
Multisystém se 3 oddělenými reaktory pro aerobní dekompozici organického uhlíku, aerobní nitrifikaci a anaerobní denitrifikaci

Oxidační příkop

Kalový index

$$KI = V_k / X$$

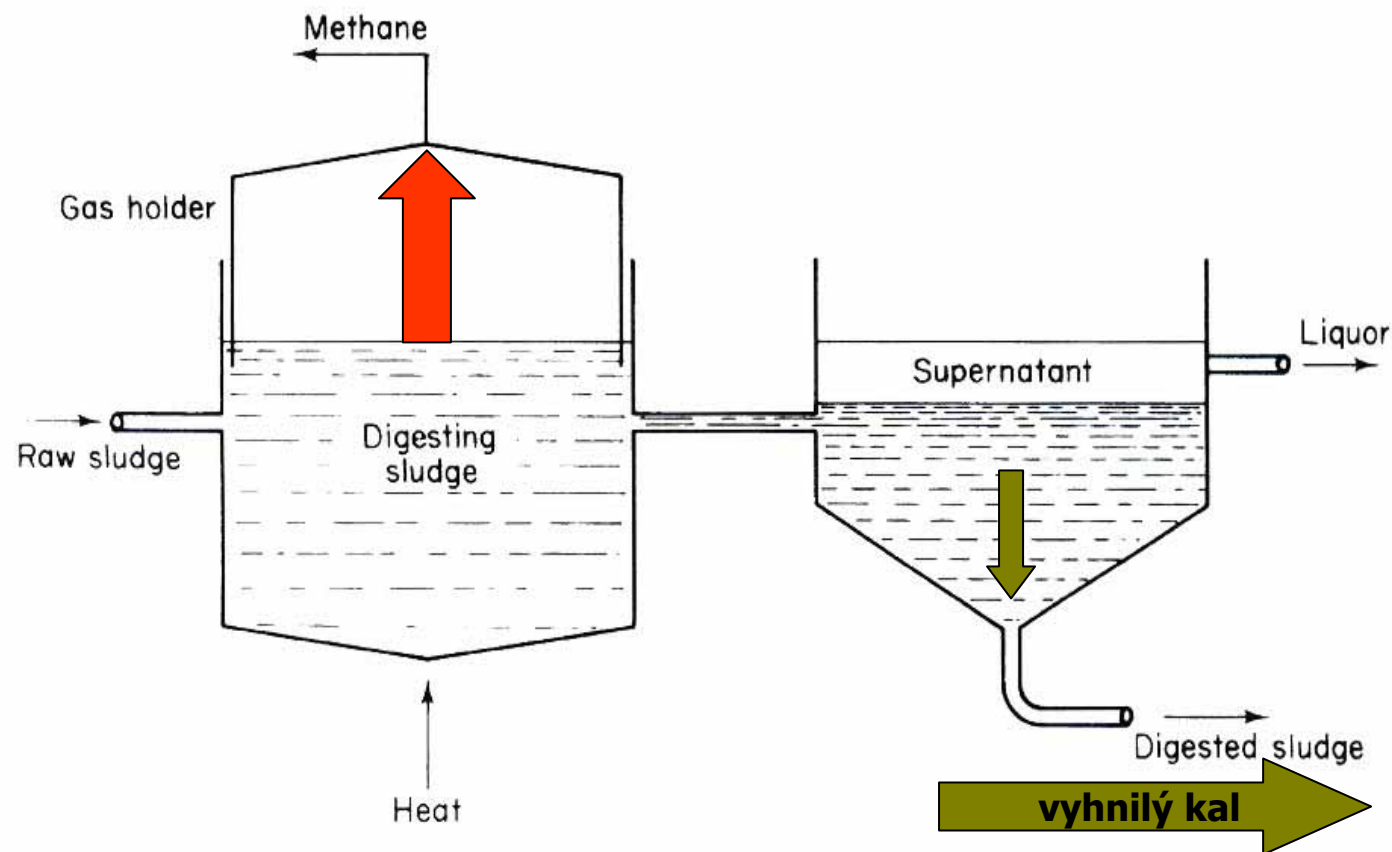
kde V_k je objem aktivovaného kalu, který se usadí z 1 litru aktivační směsi po 1/2 hodině v Imhoffově kuželi, X je koncentrace kalové sušiny aktivační směsi (g.ml^{-1}).

normální	$KI < 100 \text{ g.ml}^{-1}$
lehký	$KI = 100 - 200 \text{ g.ml}^{-1}$
zbytnělý	$KI > 200 \text{ g.ml}^{-1}$

Imhoffův kužel

Anaerobní stabilizace kalu

Stabilizací kalu rozumíme rozklad jeho lehce odbouratelných látek, tj. mineralizaci

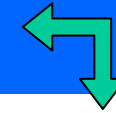
Předpokládá se, že v průběhu anaerobní stabilizace klesne obsah organické sušiny kalu asi o 45-65 %.

Jímací stanice
bioplynu

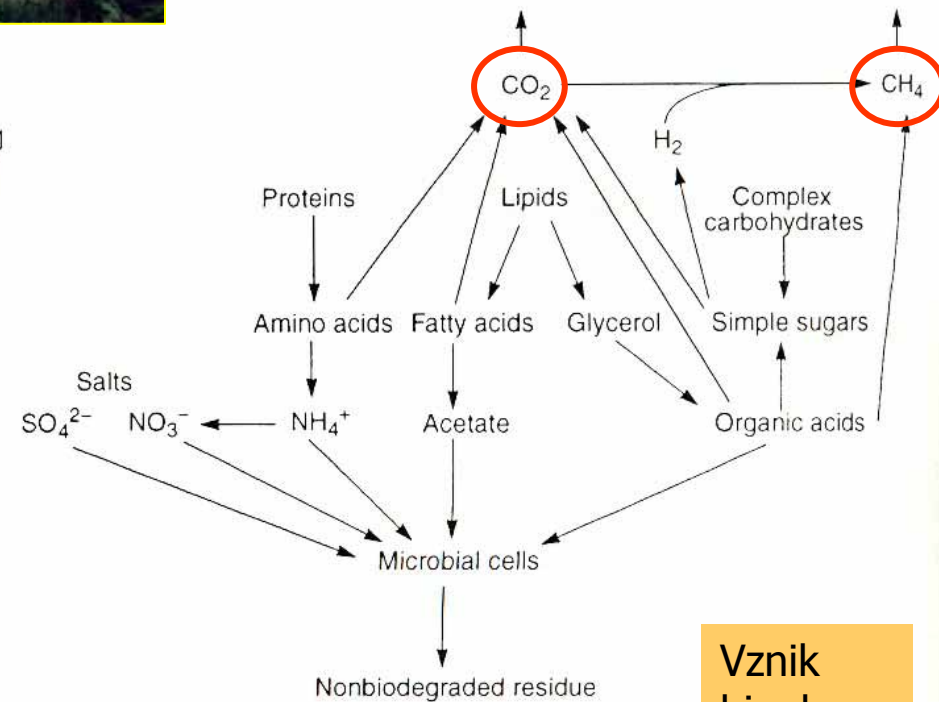
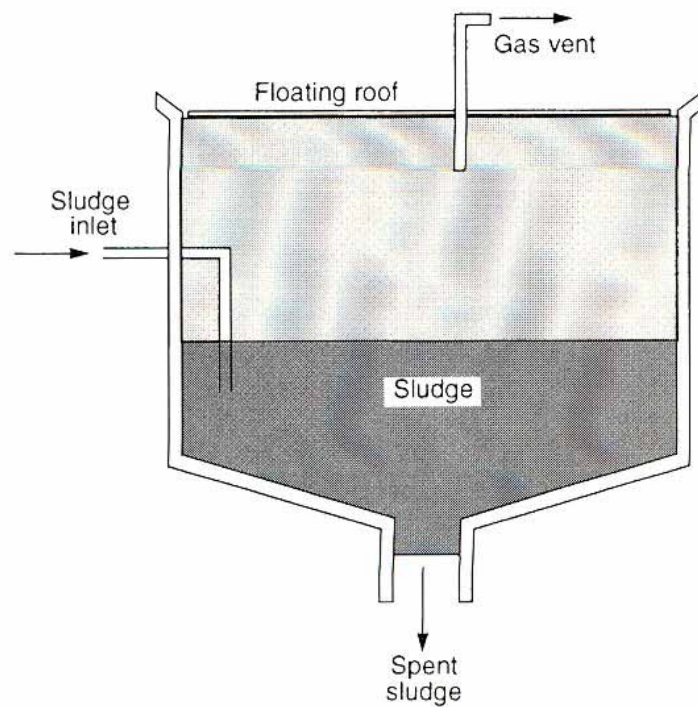

Plynojem

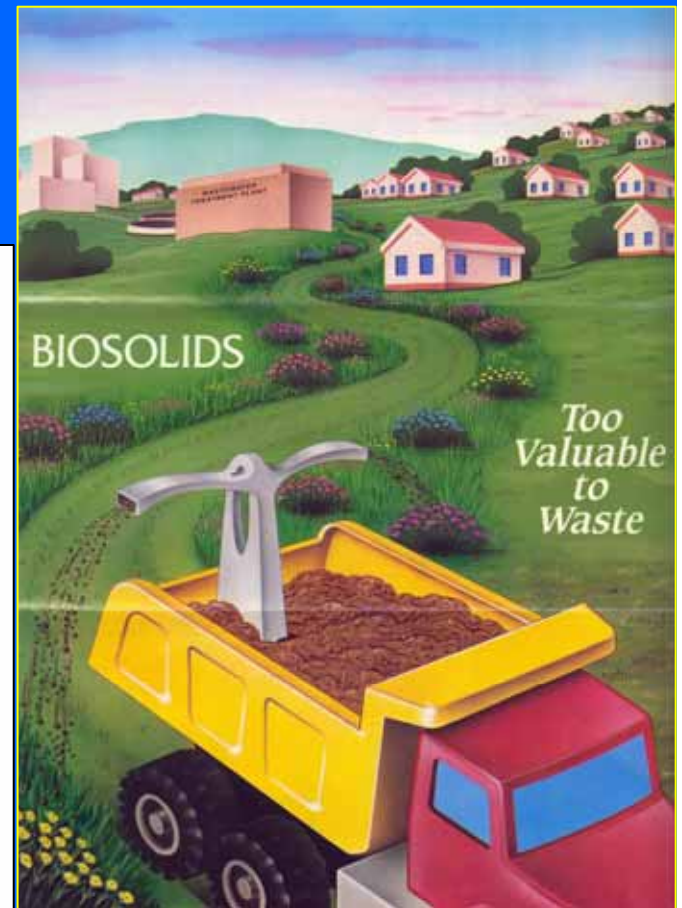
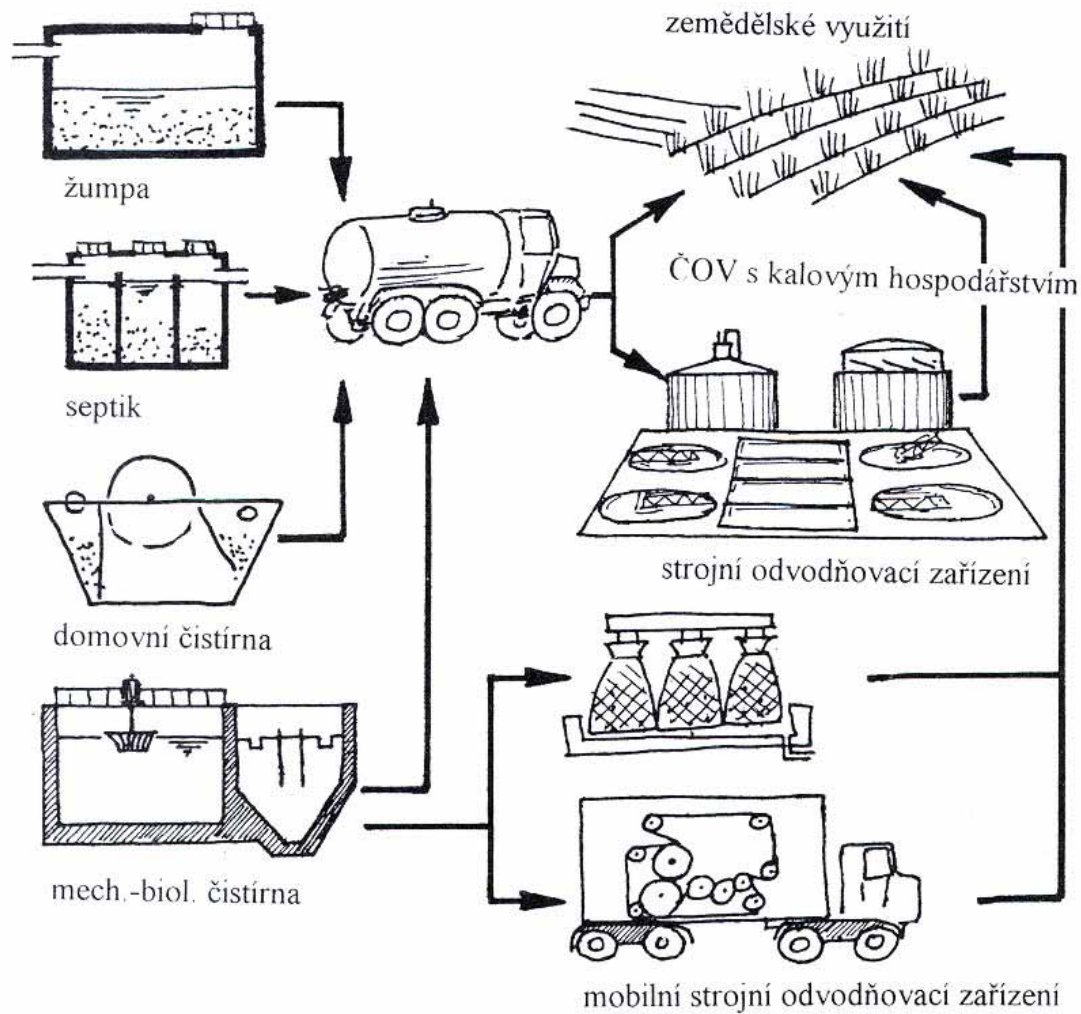
Bioplyn

CH₄ (65-75 %) a CO₂ (25-35 %)
 menší množství H₂, N₂ a H₂S

Vznik bioplynu

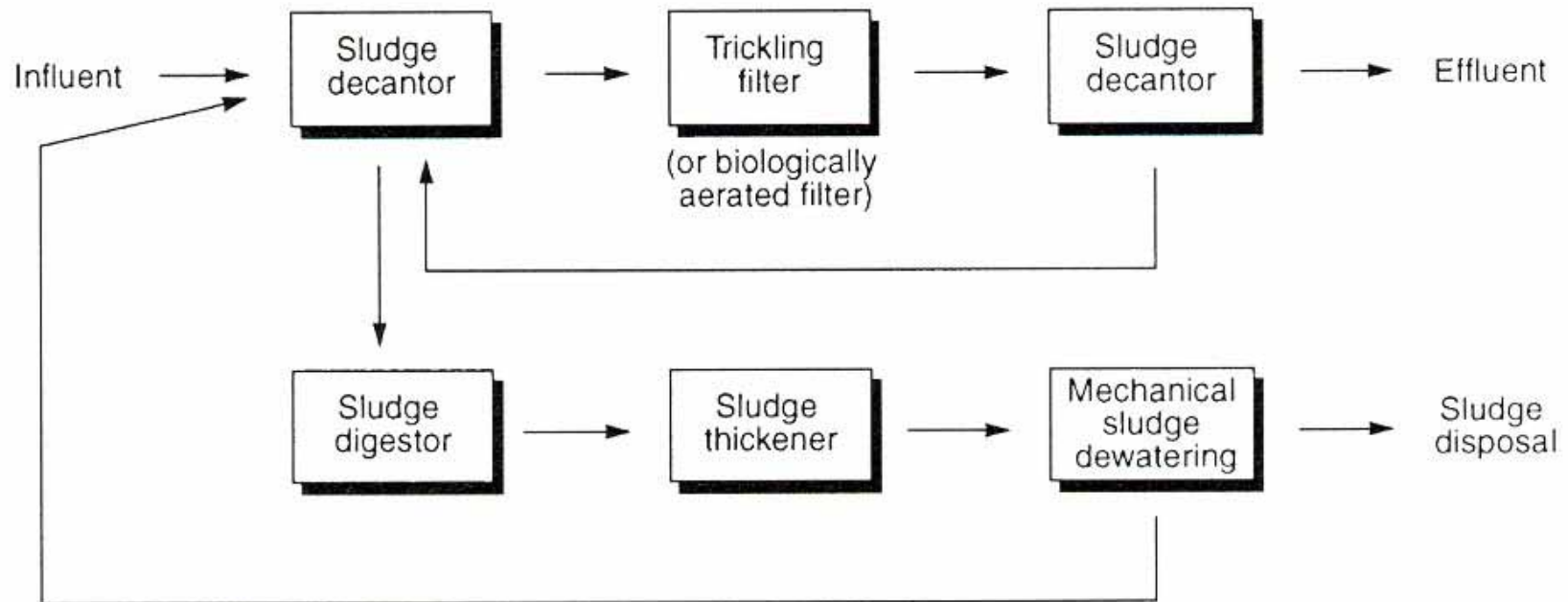
Nakládání s kaly

Vyhnílý, stabilizovaný kal – ČOV Olomouc

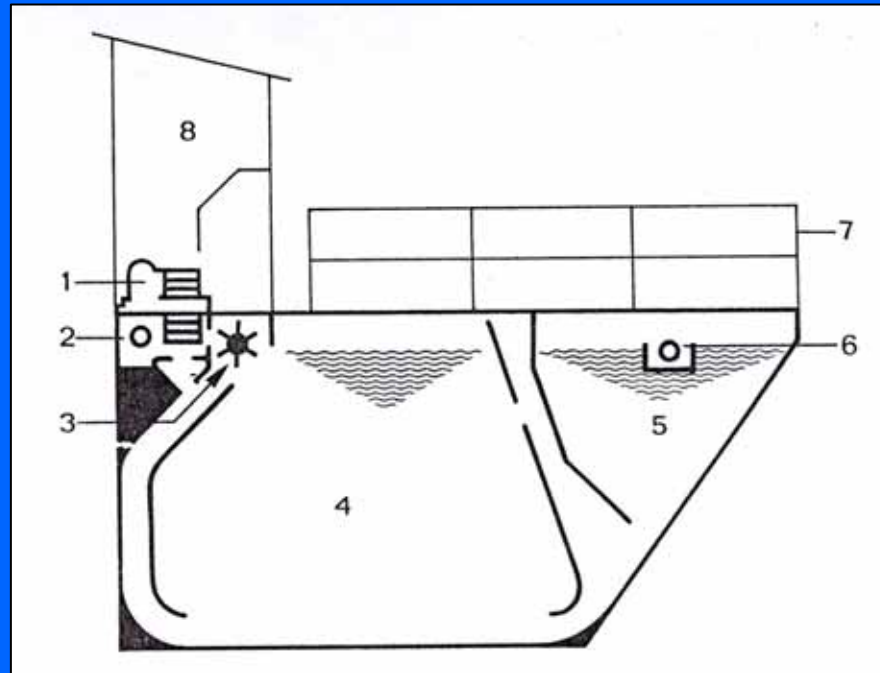
Kombinace anaerobního vyhnívání a aerobního čištění pro domovní splašky s minimální produkcí kalu

Malá biologická (domovní) čistírna

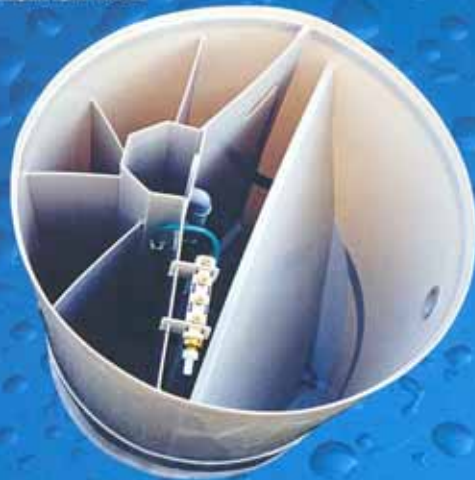

princip aktivace či rotačních biodisků

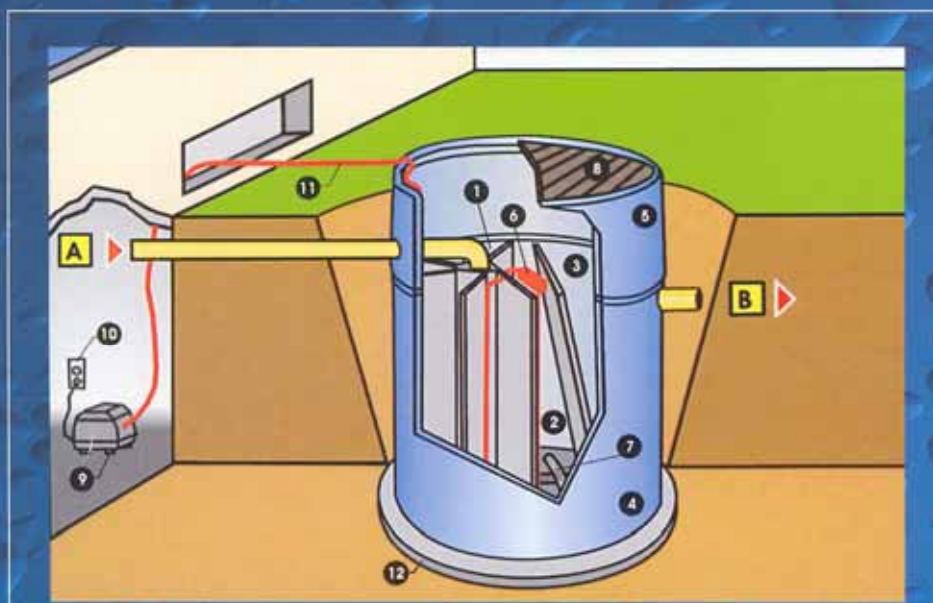

Čistiareň odpadových vôd B 6

Domová čistiareň **BIOCLAR B 6**

Rez domovej čistiarne odpadových vôd **BIOCLAR**

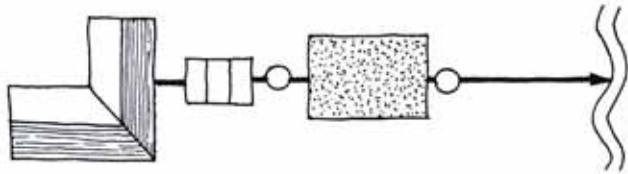
1. Denitrifikačná zóna
2. Aktivačná zóna
3. Separačná zóna
4. Plastová nádrž
5. Plastový nadstavec
6. Rozvod vzduchu
7. Prevzdušňovanie
8. Kryt
9. Vzduchový kompresor
10. Časový spínač
11. Hadica na vzduch
12. Podkladová betónová doska
- A. Prítok do čistiarne
- B. Odtok vyčistenej vody

Přírodní způsoby čištění odpadních vod

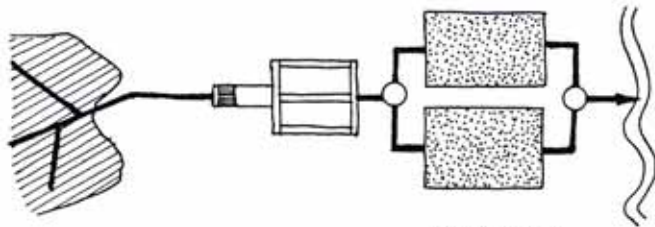
Dosahují příznivého čistícího účinku využitím samočisticích procesů v půdě, ve vodním prostředí a za součinnosti rostlin. Proces čištění je pozvolný, mikroorganismy pomalu rozkládají a mineralizují organickou hmotu, uvolněné živiny jsou využívány vegetací. Přírodní způsoby čištění vyžadují kvalitní mechanické předčištění

1. Půdní filtrace
2. Závlaha městskými, průmyslovými a zemědělskými odpadními vodami
3. Závlaha kejdou, tekutými vyhnílymi čistírenskými kaly a tekutými odpady
4. Aerobní biologické nádrže
5. Anaerobní biologické nádrže
6. Dočišťovací biologické rybníky
7. Průtočné vegetační čistírny s plovoucími vodními rostlinami
8. Vegetační kořenové čistírny s makrofyty
9. Průtočné žlabové bioeliminátory
10. Čištění kolonami imobilizovaných buněk v umělém prostředí

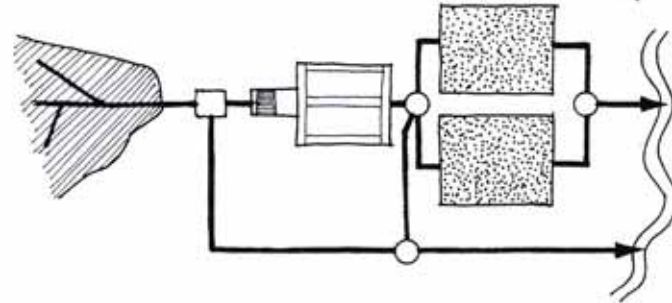
Různé aplikace zemních filtrů

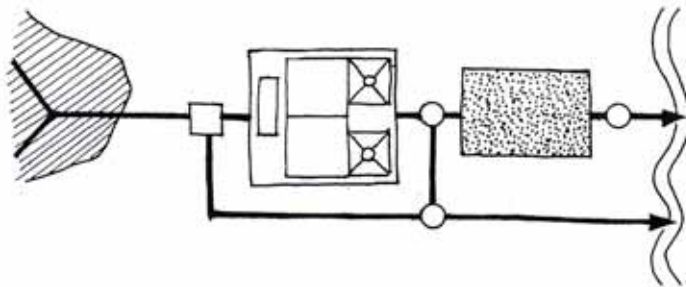
Domovní sestava septik – zemní filtr

Zemní filtr s předčištěním na splaškové kanalizaci

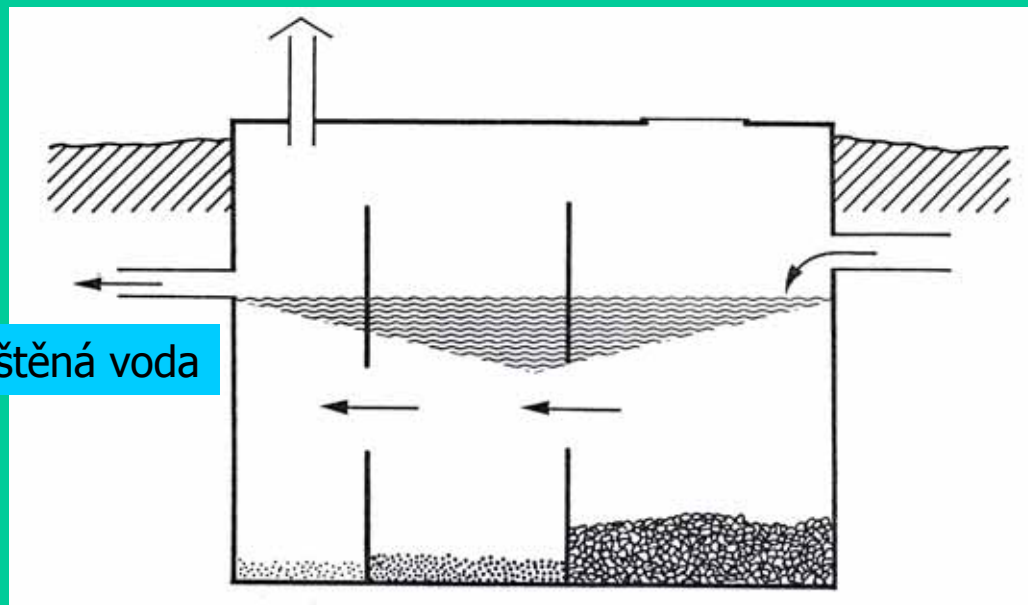

Zemní filtr s předčištěním na jednotné kanalizaci

Zemní filtr jako dočištění za
mechanicko-biologickou čistírnou

Biologický septik

vyčištěná voda

lehký kal

pevné částice

Domovní sestava septik-zemní filtr

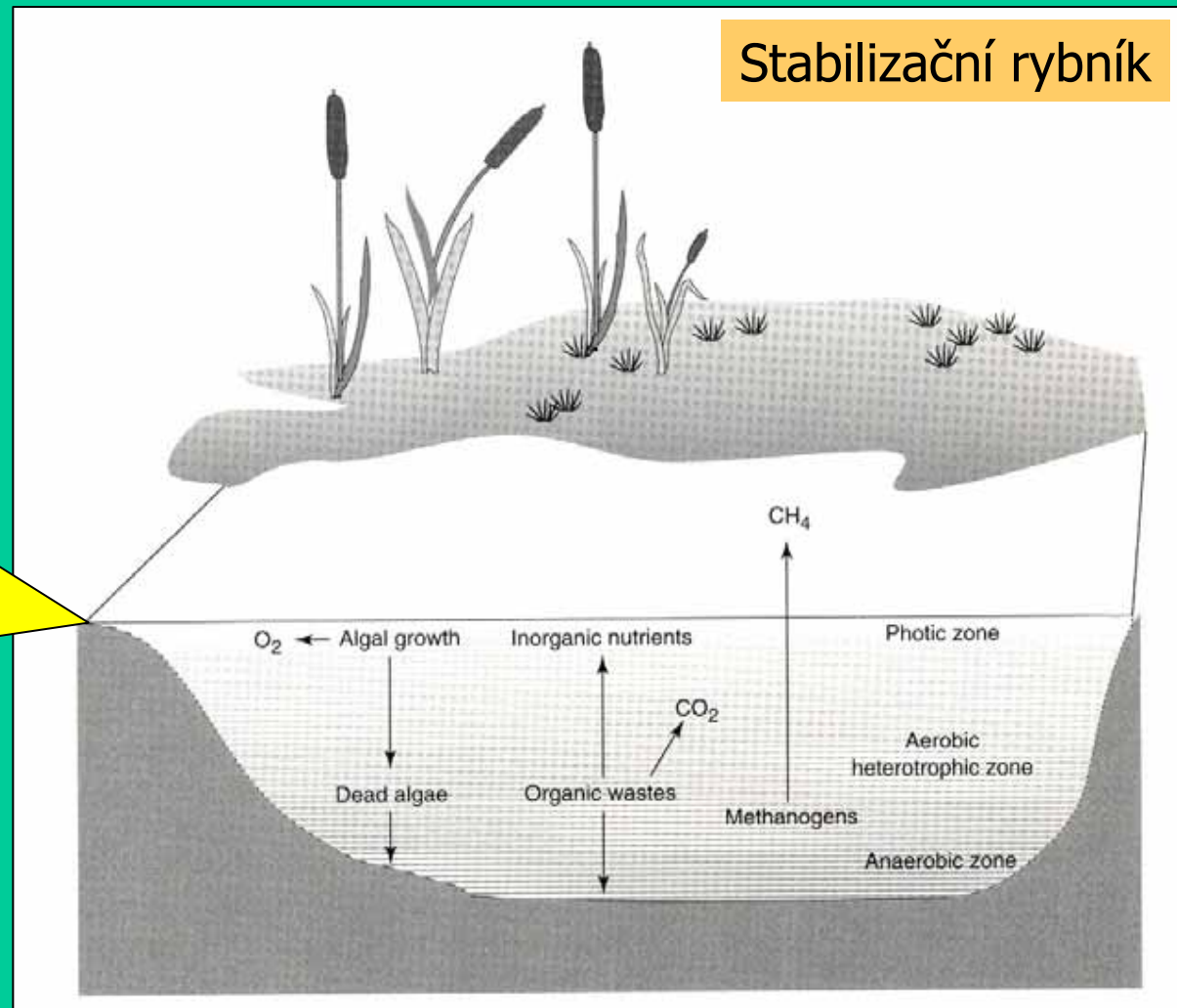

Stabilizační nádrže a rybníky

používají se ke zneškodňování až úplnému vyčištění hnilobných odpadních vod za použití různých nádrží rybníčního typu. Na čistícím procesu se podílí bakterie ve vodě i v kalu a další fáze látkového koloběhu.

Kladem rybníků jsou nízké stavební a provozní náklady, k záporům patří hlavně značné nároky na plochu, zápachy v případě anaerobních stavů a nutnost odstraňování usazenin.

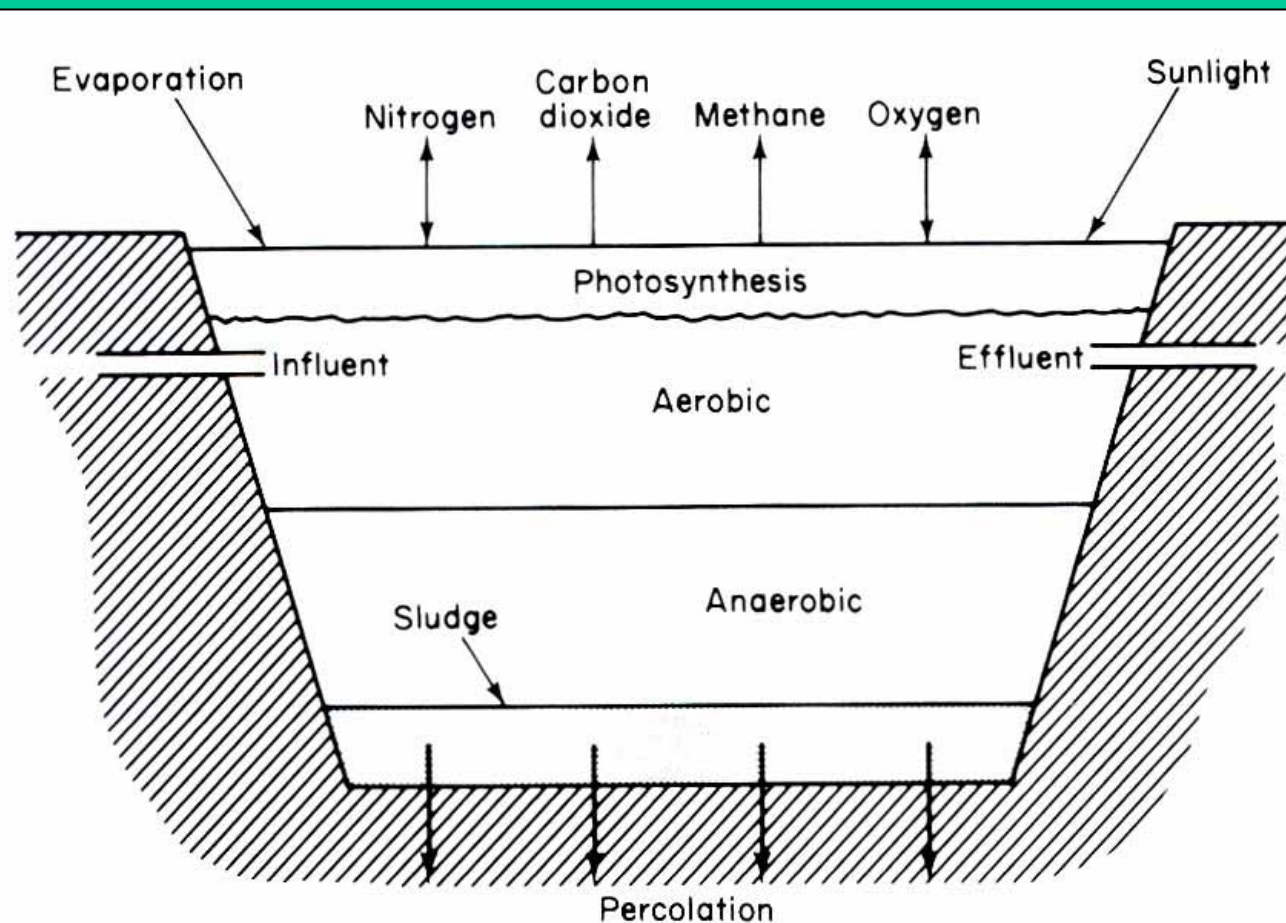
Stabilizační rybník

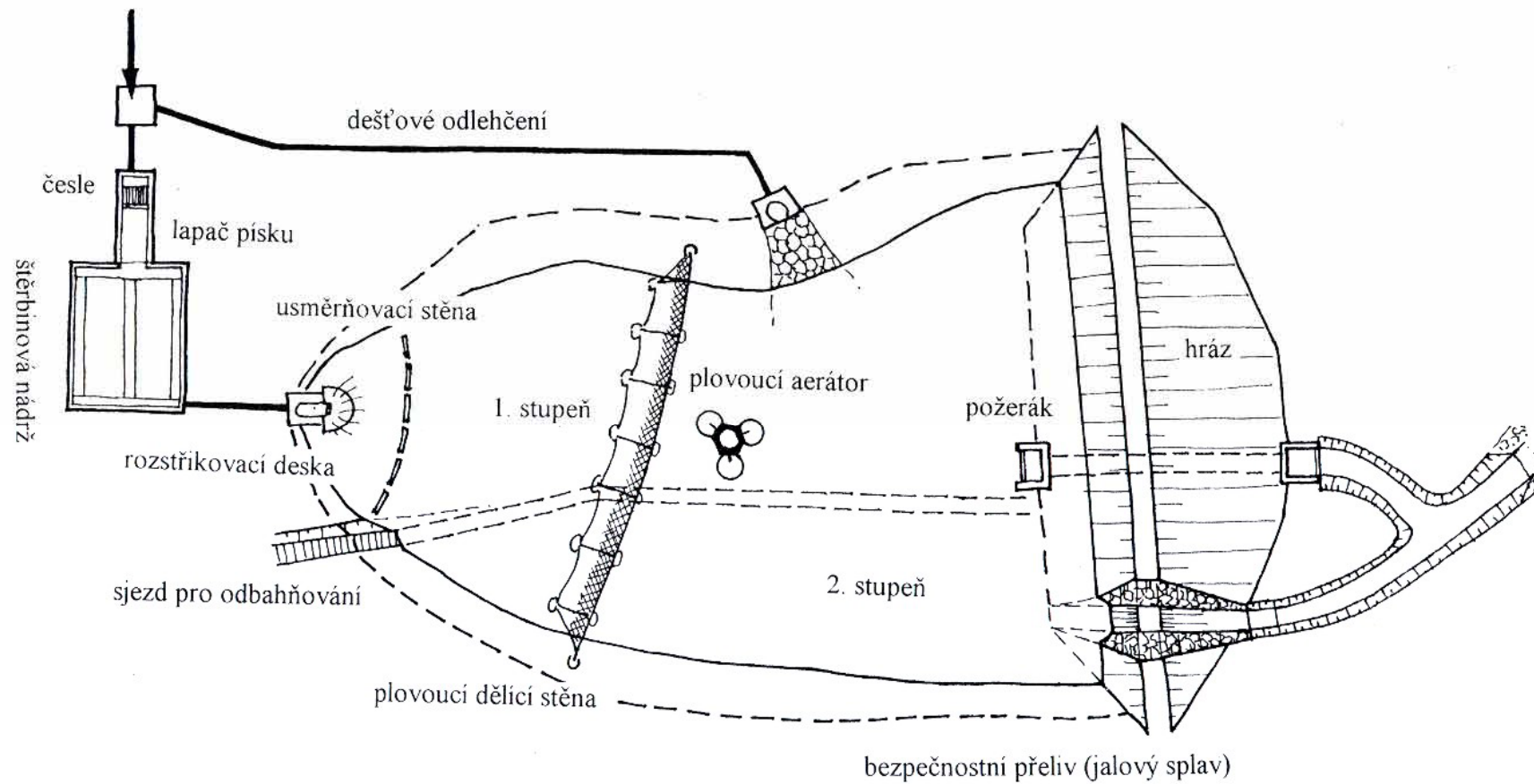
Stabilizační nádrže

- Akumulační r. – kampaňové vody, jednorázové napuštění
- Asimilační r. – neustálé zatěžování odpadními vodami
- Stabilizační r. – soustava rybníků řazených za sebou

Mikrobiální aktivity ve stabilizační rybníku

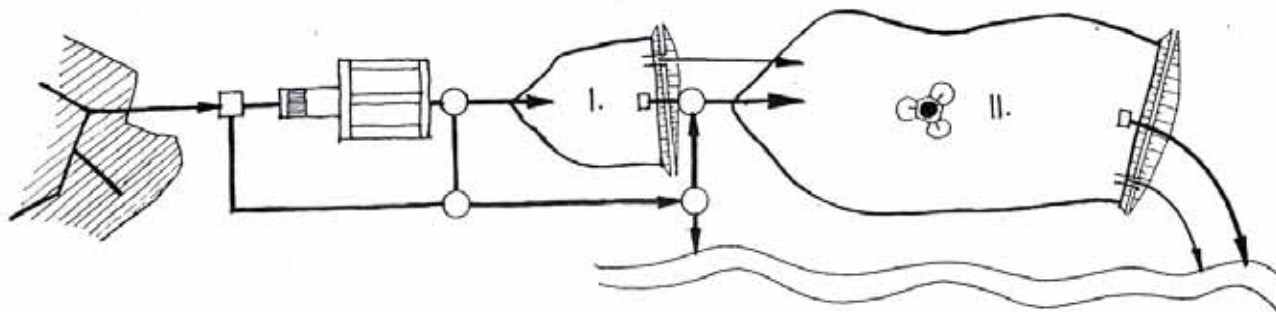

Vybavení stabilizační nádrže (dvoustupňová nádrž dělená plovoucí stěnou)

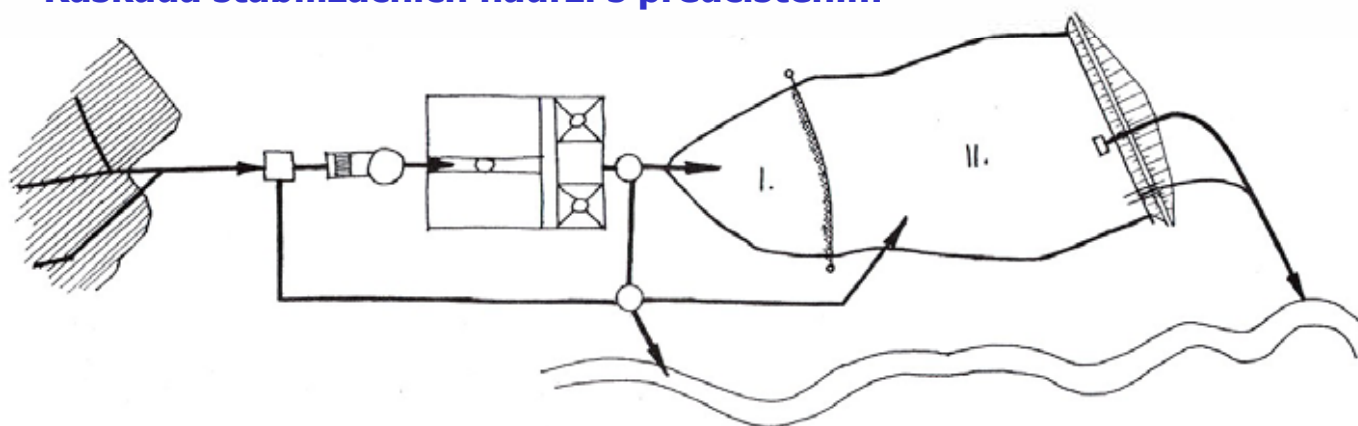

APLIKACE STABILIZAČNÍCH NÁDRŽÍ

Kaskáda stabilizačních nádrží s předčištěním

Dočišťování za mechanicko-biologickou čistírnou

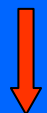
Čištění srážkových a odpadních vod pivovaru Nošovice

CUKROVAR VRBÁTKY

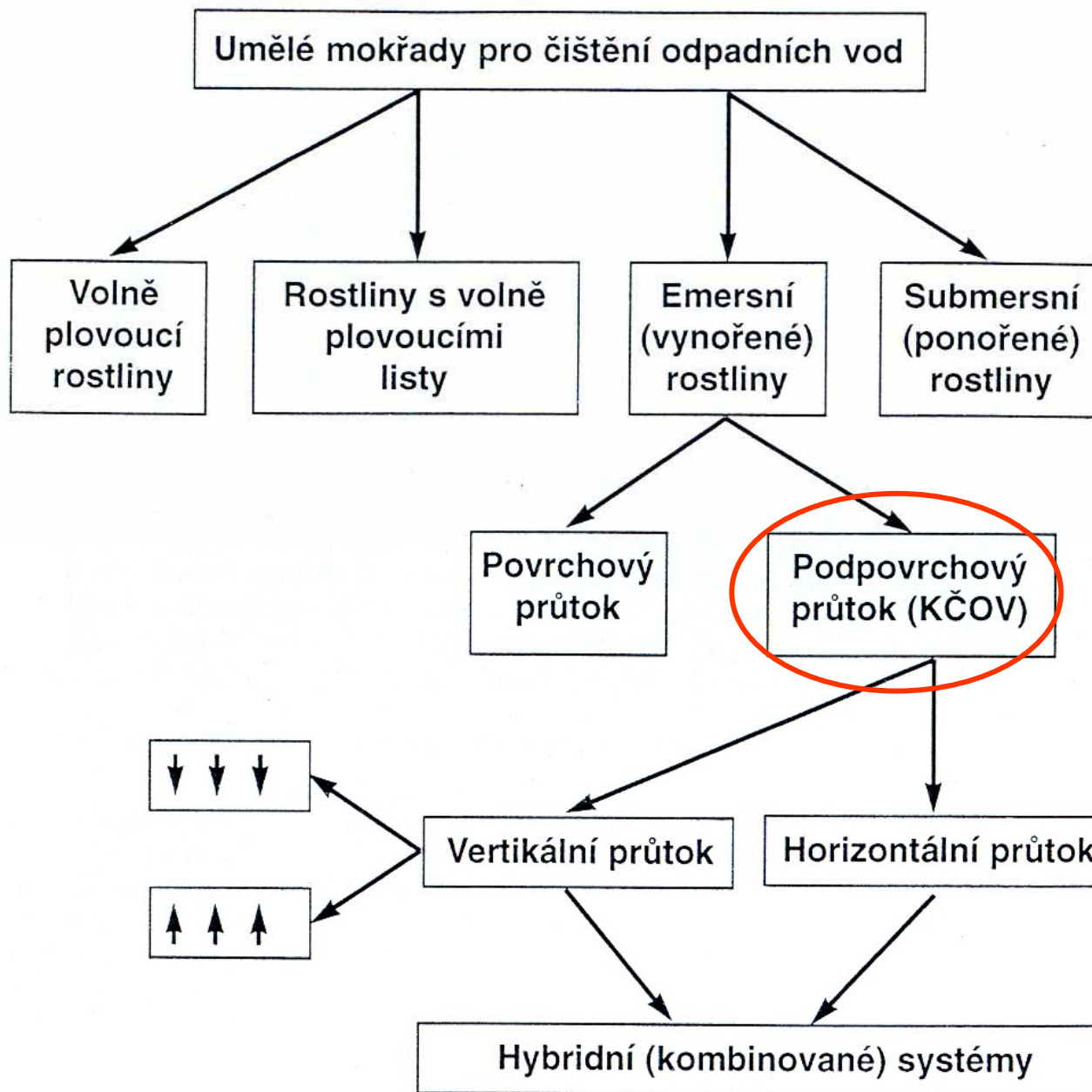
Kampaňové vody

Akumulační rybník
(Září-červen)

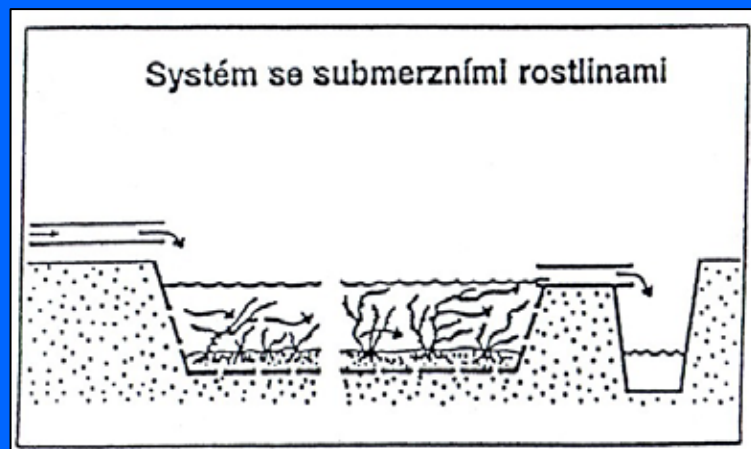
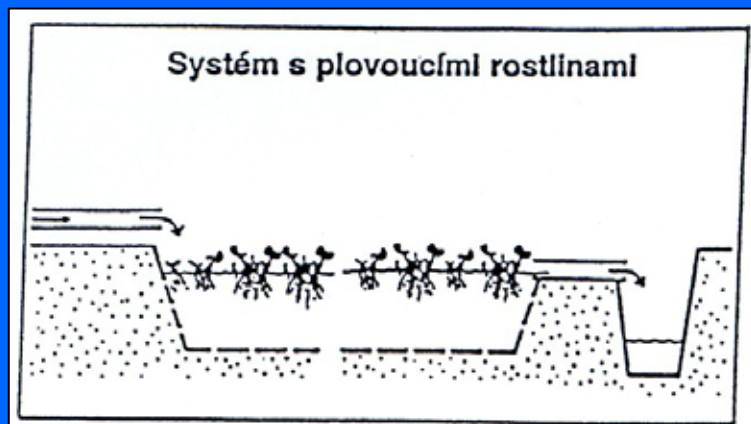

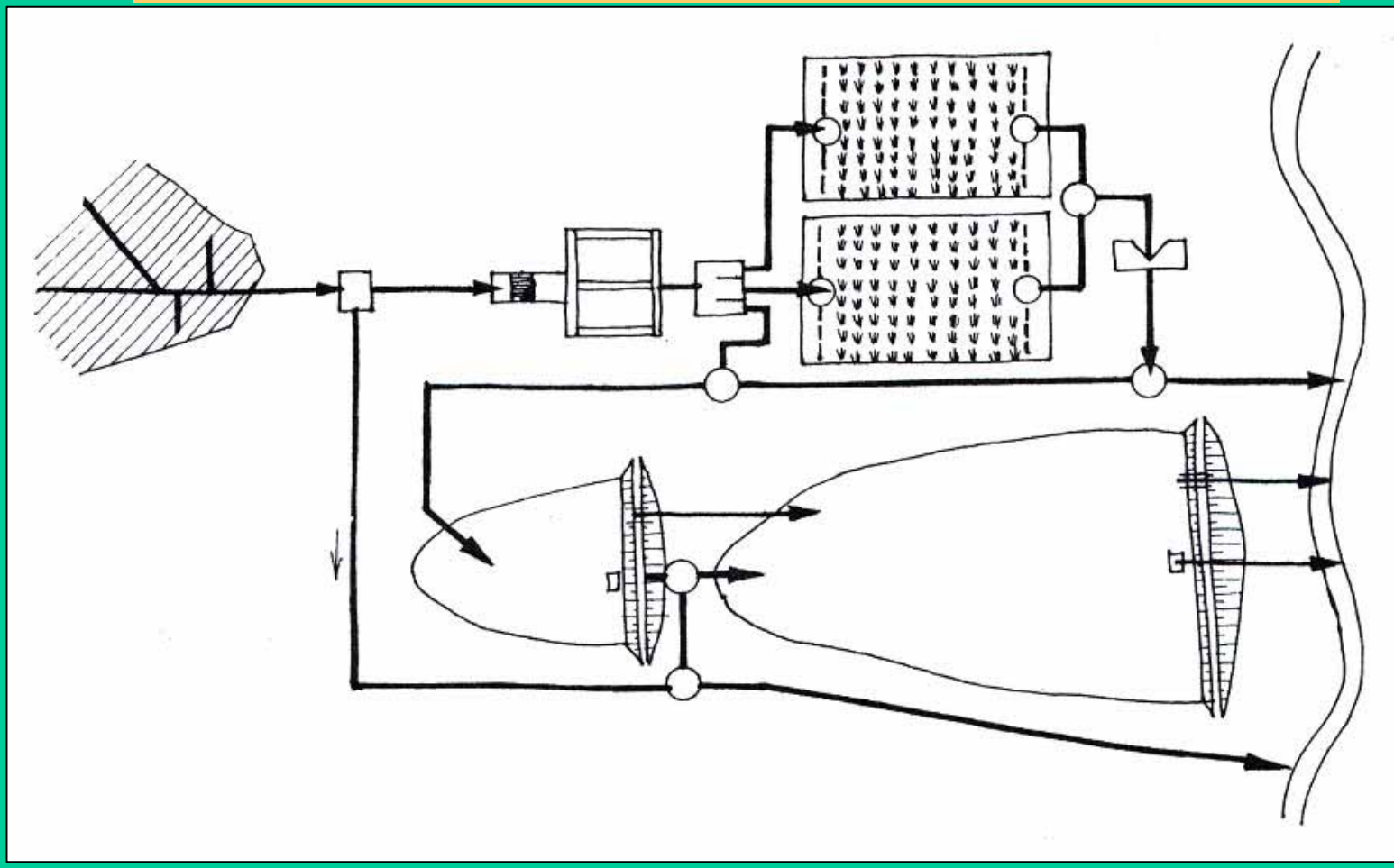

**Kořenové
čistírny
odpadních
vod**

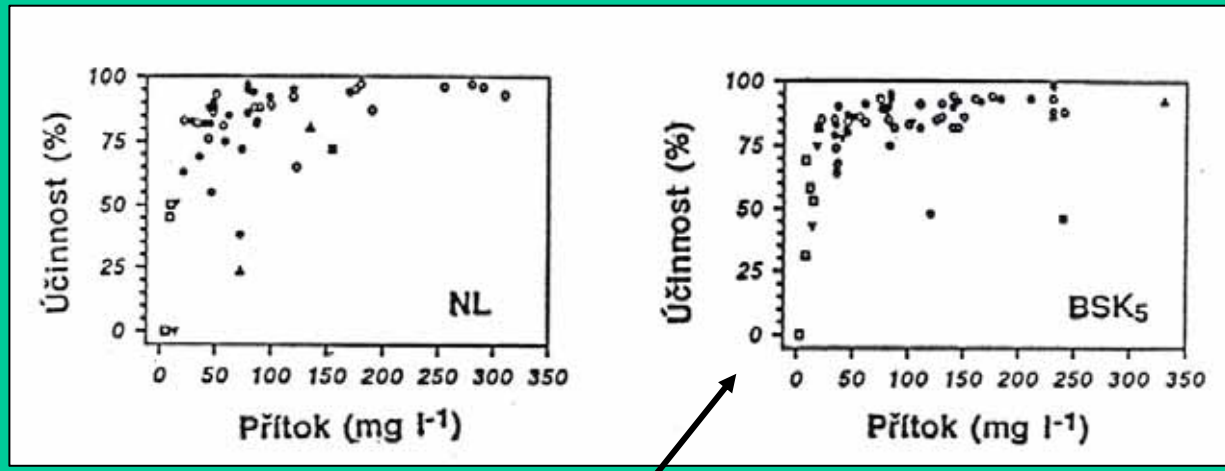
System vegetačního čištění

Vegetační čistírna s dočištěním ve dvojici stabilizačních nádrží

Vztah mezi vstupní koncentrací nerozpuštěných látek a BSK₅ a účinností kořenových čistíren

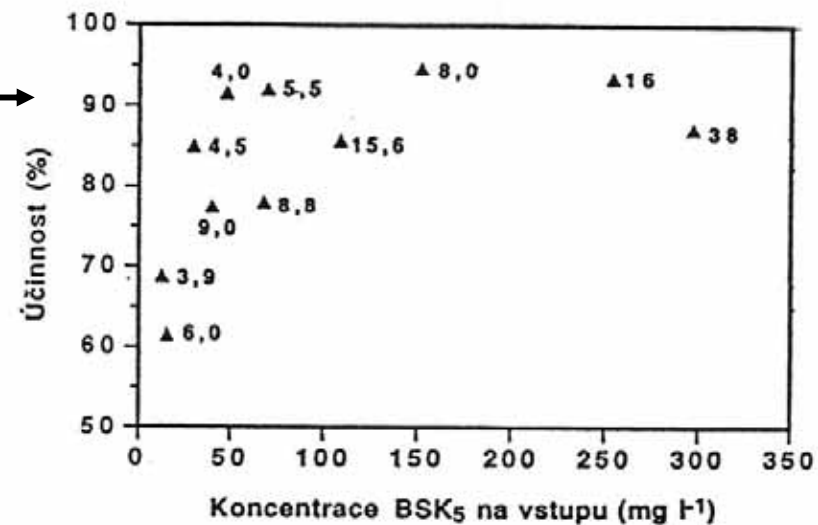

Závislost čistícího efektu (v %) na kvalitě surové vody je hyperbolická

Nutné klást důraz na kvalitu odtékající vody, ne na % účinnost

Vztah mezi koncentrací BSK₅ na přítoku a účinností 11 kořenových čistíren v ČR (čísla značí prům. koncentraci BSK₅ na odtoku)

Srovnání vegetačního čištění odpadních vod s konvenční čistírnou

Výhody

- Nízké provozní náklady
- Nízké energetické požadavky
- Mohou být postaveny u zdroje odpadní vody
- Více flexibilní a méně náchylné na náhlé přetížení
- Biomasa se může sklízet na krmivo pro zvířata nebo do kompostu

Nevýhody

- Vyžadují velké zábory půdy
- Není využití pro velké objemy odtoků
- Snížená schopnost provozu v zimě
- Malá kapacita pro odstranění patogenů na výtoku
- Mohou být náchylné na vysoké hladiny polutantů (např. toxické kovy)

